

Kuvataiteen koulutus ja tutkimus Suomessa 2007

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:11

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar

Kuvataiteen koulutus ja tutkimus Suomessa 2007

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:11

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Mari Soini

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2008

ISBN: 978-952-485-491-7 (nid.)

ISBN: 978-952-485-492-4 (PDF)

ISSN: 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä /

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2008:11

Kuvailulehti**Julkaisija**
Opetusministeriö**Julkaisun päivämäärä**
19.3.2008

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä		
Puheenjohtaja: Risto Ruohonen Sihteeri: Anne Ahtiainen	Toimeksiantaja Opetusministeriö		
	Toimielimen asettamispvm 1.2.2007	Dnro 46/040/2007	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Kuvataiteen koulutus ja tutkimus Suomessa (Utbildning och forskning inom bildkonst i Finland)			
Julkaisun osat muistio + liitteet			
Tiivistelmä <p>Selvityssryhmän tehtävänä oli tarkastella kuvataidealan koulutusta ja tutkimusta Suomen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa ja laatia ehdotukset siitä, miten alan koulutus ja tutkimus on tarkoituksenmukaista järjestää vuoteen 2012 mennessä ja miten koulutus tulisi mitoittaa ottaen huomioon työelämän ja alan kehittämisen tarpeet.</p> <p>Kuvataidealan tutkintoon johtava koulutustarjonta on korkeakouluissa riittävää. Erityistä huomiota on kiinnitettävä valmistuneiden työllistymiseen ja toimeentuloon alalla. Voimavaroja tulee ohjata koulutuksen laadun vahvistamiseen koulutusmäärien lisäämisen sijasta. Koulutuksen tason vahvistaminen edellyttää riittävän suuria koulutusyksiköitä. Ammattikorkeakoulujen opiskelija- ja hakijamääriltään pienten yksiköiden ei tulisi jatkaa nykyisillä toimintaperiaatteilla. Yliopistollisen kuvataiteenalan koulutusvastuun on edelleen perusteltua olla Kuvataideakatemiassa. Kuvataideakatemia on tärkeä verkottua ja hakea yhteistyökumppaneita erityisesti kansainväliseltä kuvataiteen kentältä, jotta opiskelijoiden kansainvälinen osaaminen ja kansainväliset yhteydet vahvistuvat opintojen alusta lähtien.</p> <p>Kuvataideakatemiasta ja ammattikorkeakouluista valmistuu kuvataiteilijoita samalle työllistymiskentälle. Kuvataideakatemia ja ammattikorkeakoulujen koulutuksessa on kuitenkin löydettävissä työnjakoa. Ammattikorkeakoulujen kuvataiteen opetukselle on ominaista perusosaamisen laajuus, sillä koulutus antaa pohjan toimia moninaisissa kuvataideosaamisissa hyödyntävissä ammataissa. Kuvataideakatemia koulutuksessa painottuu kuvataiteen käytännöllinen ja teoreettinen asiantuntemus.</p> <p>Kuvataiteen koulutukseen tulisi sisällyttää taiteelliseen työhön tähtäävien opintojen lisäksi myöhempää työllistymistä edistäviä muita opintoja. Myös kykyyn ja mahdollisuuksiin toimia itsenäisenä ammatinharjoittajana tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Valmistuneiden kuvataiteilijoiden työllistymistä tulee seurata ja tilastoida.</p> <p>Kuvataiteilijoiden työllistymistä edistää pidempi, useammassa oppilaitoksessa hankittu koulutus. Taideyliopistojen maisteriohjelmat ja ylempään ammattikorkeakoulututkinnot ovat tarpeen täydentämään kuvataiteilijan ammattiin valmentavaa koulutusta ja nämä koulutusväylät lisäävät valmistuvien taiteilijoiden mahdollisuuksia menestyä taiteilijanuralla ja työmarkkinoilla. Ammattikorkeakoulujen kuvataiteen yksiköiden rakenteellisen kehittämisen kautta vapautuvat voimavarat tulisi ohjata ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen kehittämiseen. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen edellytyksenä tulee olla koulutuksen, ohjauksen ja tilojen riittävä resurssointi. Kuvataideakatemia tutkimusohjelmia tulisi jatkossa edelleen kehittää yhteistyössä ulkomaisten taideyliopistojen jatkotutkinto-osastojen kanssa. Myös taiteellisen tutkimuksen post-doc toimintaa tulee kehittää ja organisoida kansainvälisenä yhteistyönä.</p> <p>Aikuis- ja täydennyskoulutuksen järjestäminen ammattikorkeakoulujen ja Kuvataideakatemia yhteistyönä tulisi selvittää. Taideyliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyömahdollisuudet tulisi kartoittaa nykyistä paremmin ja korkeakouluja tulisi rohkaista aikaisempaa laajempaan yhteistyöhön esimerkiksi kansainvälisessä verkottumisessa.</p>			
Avainsanat (asiasanat) kuvataide, yliopistot, ammattikorkeakoulut			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:11	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-491-7 (nid.) 978-952-485-492-4 (PDF)	
Kokonaissivumäärä 54	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare

Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum

19.3.2008

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Ordförande: Risto Ruohonen Sekreterare: Anne Ahtiainen	Typ av publikation Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar		
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet		
	Datum för tillsättandet av 1.2.2007	Dnro 46/040/2007	
Publikation (även den finska titeln) Utbildning och forskning inom bildkonst i Finland (Kuvataiteen koulutus ja tutkimus Suomessa)			
Publikationens delar promemoria samt bilagor			
Sammandrag <p>Arbetsgruppen hade i uppgift att kartlägga utbildningen och forskningen inom bildkonst i universiteten och yrkeshögskolorna i Finland och lägga fram förslag på hur det är ändamålsenligt att ordna utbildningen och forskningen inom branschen fram till år 2012. Vidare var avsikten att ta ställning till hur utbildningen skall dimensioneras med beaktande av arbetslivets behov och de branschanknutna behoven.</p> <p>Utbudet av utbildning som leder till examen inom bildkonstbranschen är tillräckligt i högskolorna. Man skall fästa speciell vikt vid de utexaminerade personernas möjlighet att få arbete och att livnära sig inom branschen. Resurser skall riktas in på att stärka utbildningens kvalitet i stället för att öka mängden personer som utbildas. Tillräckligt stora utbildningsenheter behövs för att stärka utbildningens nivå. Små enheter på yrkeshögskolenivå med avseende på ett begränsat antal studerande och ett begränsat antal personer som ansöker om en studieplats i enheterna skall inte fortsätta med nuvarande verksamhetsprinciper. Det är motiverat att Bildkonstakademien fortsättningsvis axlar utbildningsansvaret inom bildkonstsektorn på universitetsnivå. Viktigt är att Bildkonstakademien deltar i nätverksarbete och att akademien samarbetar med samarbetsparter på ett internationellt plan. Då blir det möjligt för studerande att bygga på sitt kunnande i ett internationellt perspektiv och att knyta internationella kontakter genast i början av studierna.</p> <p>Från Bildkonstakademien och yrkeshögskolorna söker sig de utexaminerade bildkonstnärerna till samma arbetssektor. Viss arbetsfördelning finns dock mellan Bildkonstakademins och yrkeshögskolornas utbildning. Karakteristiskt för yrkeshögskolornas bildkonstundervisning är omfattande kunskaper på grundläggande nivå: utbildningen ger en grund för en person att vara verksam i ett flertal yrken inom vilka han eller hon behöver kunskaper i bildkonst. I Bildkonstakademins utbildning betonas praktisk och teoretisk expertis inom bildkonst.</p> <p>Utöver studier i konstnärligt inriktat arbete borde utbildningen i bildkonst omfatta övriga studier som främjar sysselsättning i ett senare skede. I studier som leder till en examen skall man i ökande grad fästa vikt vid förmåga och möjligheter att vara verksam som en självständig yrkesutövare. Hur utexaminerade bildkonstnärer placerar sig i arbetslivet skall följas upp och statistikföras.</p> <p>Längre utbildning i flera läroinrättningar gynnar bildkonstnärernas inträde i arbetslivet. Konstuniversitetens magisterprogram och högre högskoleexamen behövs för att komplettera den utbildning som en bildkonstnär får för att förbereda sig för yrkesverksamhet. De här utbildningskanalerna ökar de utexaminerade konstnärernas möjligheter att vara framgångsrika som konstnärer och på arbetsmarknaden. De resurser som frigörs i samband med en strukturell utveckling av yrkeshögskolornas bildkonstenheter borde riktas in på att utveckla den utbildning som leder till högre högskoleexamen. En förutsättning för utbildning som leder till högre högskoleexamen skall vara tillräckliga resurser för utbildning, handledning och erforderliga utrymmen. Bildkonstakademins forskningsprogram skall i fortsättningen vidareutvecklas i samarbete med avdelningar för postgraduala examina i utländska konstuniversitet. Också den postdoktorala verksamheten inom den konstinriktade forskningen skall utvecklas och organiseras i form av internationellt samarbete.</p> <p>Man borde utreda hur man i samarbete mellan yrkeshögskolorna och Bildkonstakademien skall ordna vuxenutbildning och vidareutbildning.</p> <p>En kartläggning behövs också om möjligheterna till samarbete mellan konstuniversiteten och yrkeshögskolorna. Högskolorna borde uppmuntras till mera omfattande samarbete t.ex. när nätverk bildas på internationell nivå.</p>			
Nyckelord bildkonst, universitet, yrkeshögskolor			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2008:11	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-491-7 (htf) 978-952-485-492-4 (PDF)	
Sidoantal 54	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstryckeriet		Förlag Undervisningsministeriet	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 1.2.2007 selvitysryhmän, jonka tavoitteena oli tarkastella kuvataidealan koulutusta ja tutkimusta Suomen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa ja tuottaa ehdotuksia siitä, miten alan koulutus ja tutkimus on tarkoituksenmukaisinta järjestää näissä oppilaitoksissa vuoteen 2012 mennessä ja miten se tulisi mitoittaa ottaen huomioon työelämän ja alan kehittymisen tarpeet.

Kehittämissuhteissa tuli ottaa huomioon myös ruotsinkielinen koulutus. Selvitystyön yhteydessä pyydettiin tarkastelemaan mm. seuraavia kysymyksiä

- kuvataidealan tutkintoon johtavan koulutuksen mitoitus (koulutettavien määrät) yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa ja alan koulutusmäärätarve vuonna 2012
- onko tarjontaa syytä kohdentaa alueellisesti uudelleen ja mitä toimia osaamisen kokoamisen näkökulmasta tarvitaan vahvojen, alan kehittämisestä vastuussa olevien yksikköjen aikaansaamiseksi
- millä tavoin nykyistä yksikkörakennetta kummallakin korkeakoulusektorilla tulisi kehittää ja miten korkea-asteen ja toisen asteen koulutuksen kytkennät tulisi ottaa huomioon koulutusyksikköjen kehittämisessä
- onko yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työnjako koulutuksessa selkeä vai esiintyykö toiminnassa päällekkäisyyksiä; miten työnjakoa tulisi kehittää. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyön tarpeet ja mahdollisuudet alan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisessä
- onko alan koulutusohjelmarakenne nykyisellään toimiva vai tarvitaanko siihen muutoksia työelämän ja tutkimustoiminnan tarpeiden kannalta
- mikä on yliopistojen maisteriohjelmien ja mahdollisten ylempien ammattikorkeakoulutukintojen rooli ja tarve
- kuvataidealan koulutuksen kytkennät muiden taidealojen opintoihin ja muiden alojen osaamisen hyödyntämismahdollisuudet kuvataidealan kehittämisessä

Suunnitteluryhmän puheenjohtajaksi opetusministeriö nimesi Valtion taidemuseon ylijohdaja Risto Ruohosen ja jäseniksi kulttuurin koulutusjohtaja kuvataiteilija Juhani Järvisen

Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulusta ja professori Tarja Pitkänen-Walterin Kuvataideakatemiasta. Sihteeriksi työryhmä kutsui itselleen kehittämispäällikkö Anne Ahtiaisen Kuvataideakatemiasta.

Työryhmä kokoontui viisitoista kertaa ja järjesti erilliset kuulemistilaisuudet Kuvataideakatemialle, ammattikorkeakoulukentälle ja järjestökentälle sekä kuuli Taideteollisen korkeakoulun ja Lapin yliopiston edustajia. Ryhmä sai myös kirjalliset kannanotot useimmista ammattikorkeakouluista.

Saatuana työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittavasti muistionsa opetusministeriölle.

Helsingissä, 19. maaliskuuta 2008

Risto Ruohonen
ylijohtaja, työryhmän puheenjohtaja

Tarja Pitkänen-Walter
professori, taidemaalari
Kuvataideakatemia

Juhani Järvinen
koulutusjohtaja, kuvataiteilija
Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu

Sisältö

Johdanto	8
1 Kuvataiteen koulutuksen taustaa	11
2 Kuvataiteen koulutuksen nykytila	13
3 Kuvataiteen koulutuksen haasteita	15
4 Kuvataiteen yliopistollinen koulutus	17
4.1 Kuvataideakatemia	17
4.2 Taideteollinen korkeakoulu	22
4.3 Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta	27
5 Kuvataiteen ammattikorkeakoulukoulutus	28
6 Kuvataiteilija ja työllisyys	36
7 Ehdotuksia kuvataidealan edistämiseksi Suomessa	41
Lähteitä	46
Litteet	48

Johdanto

Kuvataiteen välineet ja sisällöt ovat 1960-luvulta lähtien radikaalisti moninaistuneet. Ammattinimike *kuvataiteilija* on viime vuosikymmenenä useasti korvannut taidemaalarin, taidegraafikon ja kuvanveistäjän ammattinimikkeet. Suomen Taiteilijaseuran perinteisiä alakohtaisia liittoja – Taidemaalari-liitto, Suomen Kuvanveistäjäliitto ja Suomen Taidegraafikot – ovat täydentäneet vuonna 1987 perustettu, kokeellisia taiteenaloja edustava Muu ry¹ sekä Valokuvataiteilijoiden liitto². Liittojen jäsentäiteilijoita on yhteensä noin 2600. Sinänsä välinepohjaisella jaolla ei ole ratkaisevaa merkitystä nykytaiteen kentällä, vaan useat perinteistenkin liittojen jäsenet työskentelevät rajoja ylittäen monilla välineillä. Kuvataiteilija voi käyttää teoksissaan esimerkiksi valokuvaa, liikkuvaa kuvaa ja installaatiota³

Kuvataiteen ja sen rajojen muuttunut ja jatkuvasti muuttuva luonne on selvityksen rajauksia tehtäessä aiheuttanut erityisiä haasteita.⁴ Kuvataiteilija –nimikettä käyttävät yleisimmin taiteilijat, jotka ovat kouluttautuneet kuvataiteen alan oppilaitoksista (esim. Kuvataideakatemia tai ammattikorkeakoulujen kuvataidelinjat) mutta nimikettä käyttää myös osa niistä taiteilijoista, jotka ovat saaneet koulutuksensa soveltavan taiteen alueelta (esim. joistakin Taideteollisen korkeakoulun koulutusohjelmista tai ammattikorkeakoulujen taideteollisen alan koulutuksesta). Myös esim. ammattikorkeakoulun medianomi –tutkintoniimikkeen taakse voi kätkeytyä kuvataiteilija. Taideteolliselle alalle tyypillistä on kaupallinen ja/tai teollinen yhteys, mitä ei yleensä ole vapaan kuvataiteen alalla.

Koulutuksen dualimallin toteuttaminen kuvataiteen korkeakouluopetuksessa edellyttää alan erityispiirteiden tunnistamista ja hyväksymistä. Sekä yliopisto- että ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa opetuksessa on molemmilla tasoilla otettava huomioon sekä käsitteellisyys että käsityöläisyyden osaaminen – teoria ja käytäntö. Työelämälähtöisyys on olennainen kriteeri kuvataiteilijan ammattiin tähtäävässä koulutuksessa myös yliopistotutkintoon johtavassa koulutuksessa. Ammattikorkeakoulututkintoon tähtäävän koulutuk-

1 Muu ry:n jäsenet työskentelevät media-, video-, valo- tai äänitaiteen, installaatioiden, performanssin, aktioiden, yhteisö- ja muiden paikka- ja tilannesidonnaisten taiteiden, sekä kokeellisten tanssi-, teatteri-, käsite- ja ympäristötaiteiden aloilla (Karttunen 2006, 9).

2 Valokuvataiteilijoiden liitto hyväksyttiin vuonna 1994 ja Muu ry vuonna 2001 Suomen Taiteilijaseuran jäseniksi. (Karttunen 2006, 9).

3 Karttunen, 2006.

4 Taidemuseot esittävät designin ja vapaan taiteen rajoja kyseenalaistavia näyttelyitä. Esimerkiksi kesällä 2007 Nykytaiteen museo Kiasman Studio K:ssa oli esillä Aamu Song & Olin, designiin ja tuotesuunnitteluun perustuva näyttelykauppa.

sen tulee myös antaa riittävät käsitteelliset valmiudet, jotta kuvataiteilija ammattiin päätyvällä on edellytykset toimia ja kehittyä taiteilijana. Ylempää ammattikorkeakoulututkintoa kehitettäessä kuvataiteen alalla on otettava huomioon sen sisällölliset ominaispiirteet ja erot suhteessa yliopiston maisteritutkintoon.

Monista maista poiketen suomalaisessa koulutusrakenteessa on perinteisesti korostettu soveltavan ja vapaan taiteen eroa. Kuvataideakatemia ja ammattikorkeakoulujen kuvataiteen koulutusohjelmat kouluttavat vapaan taiteen ammattilaisia. Soveltavan taiteen koulutusvastuu on Taideteollisella korkeakoululla ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnalla sekä ammattikorkeakoulujen muotoilun koulutusohjelmilla. Kuvataideakatemialta ja ammattikorkeakouluista valmistuvat vapaat taiteilijat pyrkivät elättämään itsensä oman taiteensa myynnillä ja apurahoilla tai rahoittamaan taiteellisen työskentelynsä muusta (esim. opetus-) työstä saaduilla tuloilla. Taiteen ilmaisukieli ja rooli ovat sidoksissa yhteiskunnallisiin muutoksiin. Vapaan taiteilijan työnkuvaan ei nykyisin välttämättä kuulu lainkaan esineiden (esim. maalausten tai veistostenkaan) tuottaminen, pikemminkin työ käsittelee immateriaalisia arvoja. Sitä saattaa leimata kriittisyys ja pyrkimys yhteiskunnallisten ja sosiaalisten käytäntöjen uudelleen määrittelyyn.

Soveltavalla taiteella on perinteisesti tarkoitettu taideteollisen alan tuotteita. Nykyisin Taideteollinen korkeakoulu kouluttaa muutamissa ohjelmissaan myös kuvataiteilijoita. Koulutusohjelmista valmistuneet voivat sijoittua työelämässä koti- ja ulkomaisiin tehtäviin kuvataiteiden, taiteellisen suunnittelun ja tutkimuksen kentälle.

Kuvataiteen opiskelussa keskeistä on oman ilmaisukielen löytäminen, mikä tapahtuu hitaasti, kokeilujen ja epäonnistumisten kautta eikä siihen ole olemassa valmiita malleja tai selkeästi viitoitettua opiskeluväylää. Pikemminkin päinvastoin, sillä taiteilijuuteen ja luovuuteen sisältyy aina tuoreiden näkökulmien kehittäminen ja vanhoista malleista irtautuminen. Tässä suhteessa nykypäivän kuvataiteen koulutus eroaa olennaisesti sadan vuoden takaisesta opetuksesta, jossa lähtökohtana oli mallityöskentely ja tyyliuuntiin eli genreihin tukeutuminen, samalla kun välineiden väliset erot olivat selvät. Nykyisin jokainen taiteilija joutuu määrittelemään taiteellisen työskentelynsä sisällön ja muodon lähes rajattomista mahdollisuuksista. Työskentely perustuu todellisuuden havainnointiin ja mielikuviin, joten koulutuksessa joudutaan käsittelemään myös laajoja psyykkisen elämän alueita. Opetuksessa keskeistä on kontaktiopetus ja siihen liittyvät usein hyvin henkilökohtaiset keskustelut ohjaavien opettajien kanssa; minkä kautta opiskelijan oma taiteellinen ilmaisu ja näkemys syvenevät.

Taiteilijoilla on monesti usean erikoisalan koulutusta monista eri paikoista. Ylipäätään koulutuksen merkitys on korostunut ja taiteilijaksi tullaan nykyisin formaalisten opintojen ja tutkinnon kautta. Itseoppineiden osuudet kentälle tulevista taiteilijoista ovat supistuneet olemattomiin.

"Kun taiteilijat vielä 1980-luvulla saattoivat jopa jättää mainitsematta saamansa taidekoulutuksen, sillä karismaattisen ideologian mukaan taiteilijaksi synnyttään (Moulin 1985), tänä päivänä koulutuspaikoilla ja tutkinnoilla on keskeinen sija heidän ansioluettelossaan. Tutkintoja ja opiskelupaikkoja käyttävät seulonnassa hyväkseen yhtä lailla kuraattorit, galleristit ja museoammattilaiset kuin taideyleisö ja -ostajat. Tämän tyyppisten "objektiivisten" ensi käden erotteluvälineiden tarve oletettavasti korostuu taiteilijakunnan kasvaessa. Todistuksia tarvitaan myös haettaessa opetustyöhön, mikä on monelle taiteilijalle keskeinen toimeentulon lähde."⁵

Kuvataiteilijan ammatti on murroksessa ja taidealaa voidaan tarkastella niin sanotun uuden työn kulttuurin koekenttänä.

"Useiden taiteilijoiden kohtalona työmarkkinoilla on "prekaarisuus": tilapäisistä työsuhteista saadun palkan, teosmyyntien ja sosiaaliturvan riittämättömyydestä ja satunnaisuudesta johtuva taloudellinen epävarmuus (ks. esim. Menger 2001 ja 2002). Taidetyö ei yleensä ole pysyvää, kokopäiväistä palkkatyötä yhden työnantajan palveluksessa. Luovan luokan ytimeen sijoituville taiteilijoille itse on keskeinen työväline, ja heidän työmotivaationsa on korkea ja sitoutumisensa intohimoinen. Uuden työn kulttuurin edellytysten mukaisesti taiteilijat ovat korkeasti koulutettuja, monitaitoisia ja –kykyisiä ja liikkuvat joustavasti sektorilta toiselle."⁶

Alalle koulutetut edustavat ammattilaisia, joiden koulutusta viitoittavat esteettiset arvot. Esteettisyyttä huomioivassa kulttuurissa ei kuitenkaan ole kyse pelkästään kauniista, viihtyisästä ympäristöstä. Esteettinen kokemus perustuu ruumiilliseen, aistimukselliseen ymmärtämiseen. Arjessa esteettisyys vaikuttaa kokemisen, tuntemisen ja havaitsemisen laatuun ja edelleen todellisuuskäsitykseen. Esteettinen kokemus voidaan ymmärtää läsnä olemuudessaan väkeväksi ja vaikuttavaksi ilmiöksi, joka kietoutuu identifikaatioprosesseihin ja toimii sosiaalisten tilojen ja kulttuuristen muodostumien aistimuksellisena välittäjänä. Täten ymmärrettynä kuvataide tarkoittaa kauniiden kuvien ja objektien tekoa laaja-alaisempaa toiminnan muotoa. Se käsittelee olemassaolon tottumuksia ja kysymyksiä, yhtäläillä kuin se lähestyy tuntematonta, ennalta määrittelemätöntä, toisinaan yllättävästi, uusia näkökulmia avaten.

Tässä selvitystyössä tarkastellaan lähemmin ainoastaan kuvataidekoulutusta antavia tai muutoin kuvataiteilijoiden koulutuksesta vastaavia koulutusohjelmia. Tämän johdosta esim. yliopistoista Kuvataideakatemiaa käsitellään laajemmin kuin Taideteollista korkeakoulua ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekuntaa. Myös ammattikorkeakoulujen käsittelyssä painotuu nimenomaan kuvataiteen koulutus.

6 Karttunen 2006, 11-12

1 Kuvataiteen koulutuksen taustaa

Kuvataiteen koulutuksen juuret ovat syvällä Suomen historiassa. Kuvataiteen ja taide-
teollisuuden (aikaisemmin käytettiin myös termiä taidekäsityö) alat erkaantuivat toisistaan
1800-luvun kuluessa, mihin aikaan myös alan koulutuksen syntyminen sijoittuu. Käytän-
nössä kuvataiteen ja taide-
teollisuuden alan ylin koulutus on ollut koko olemassaolonsa ajan
varsin selkeästi erillään toisistaan, huolimatta siitä, että Ateneum-rakennus toimi aikanaan
kummankin alan koulutuksen keskiössä.

Suomessa käsityöläismaalarit tekivät aluksi myös taidemaalareille myöhemmin annetta-
via tehtäviä ja heidän koulutuksestaan huolehtivat maalariammattikunnat. Taidemaalarei-
den ja käsityöläismaalareiden työtehtävät alkoivat kehittyä eri suuntiin 1800-luvun alkupuolella,
jolloin myös kuvataiteilijoiden koulutustarpeet lisääntyivät. Kun ammattikuntalaitos
lakkautettiin vuonna 1868, olivat ammattimaalareiden ja taiteilijoiden tehtävät jo täysin
eriytyneet.⁷ Vuonna 1846 perustettiin Suomen Taideyhdistys, jonka tavoitteena oli kehittää
kuvataiteen tuntemusta ja järjestää puitteet kuvataiteen alkeiden opiskeluun. Suomen Tai-
deyhdistyksen ensimmäinen piirustuskoulu perustettiin Turkuun vuonna 1846⁸ ja toinen
Helsinkiin vuonna 1848.

Taide-
teollisen alan koulutustarpeeseen vastasi vuonna 1871 perustettu Veistokoulu.
Veistokoulun tukijaksi ja kehittäjäksi perustettiin Suomen Taideteollisuusyhdistys, jonka
toiminta käynnistyi vuonna 1875.⁹ Taideyhdistyksen ja Suomen Taideteollisuusyhdistyksen
yhteinen suurhanke Ateneum, valmistui vuonna 1887. Rakennukseen siirtyivät sekä Tai-
deyhdistyksen Piirustuskoulu ja Suomen Taideteollisuuden Keskuskoulu (ent. Veistokoulu)
että Taideteollisuusyhdistyksen museo. Yhtenä tavoitteena oli ajatus taidekäsityön ja ”varsi-
naisen” taiteen välillä säilytettävästä yhteydestä.

Taideyhdistyksen Helsinkiin perustamasta piirustuskoulusta noin puolentoista vuosisa-
dan kuluessa yliopistoksi kehittynyt Kuvataideakatemia vastaa nykyisin kuvataiteen kandi-
daatti-, maisteri- ja tohtorikoulutuksesta.

Taide-
teollisuusyhdistyksen veistokoulusta lähtenyt taide-
teollisen alan koulutus on muo-
toutunut eri vaiheiden jälkeen nykyiseksi Taideteolliseksi korkeakouluksi, joka antaa ylintä
taide-
teollisen alan yliopistotason koulutusta. Vuodesta 1990 yliopistotason taide-
teollista koulutusta on annettu myös Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa.

7 Willner-Rönholm, 14

8 Turun piirustuskoulu sulautettiin vuonna 1851 vuonna 1830 Turkuun perustettuun maalariammattikunnan piirustus-
kouluun.

9 Huovio

Suomen koulutuspoliittisessa linjauksessa kuvataiteen aseman parantamiseksi tapahtui 1980-luvulla kolme merkittävää muutosta:

- 1 Kuvataideakatemia valtiollistettiin (Valtion Kuvataideakatemia perustettiin vuonna 1985 jatkamaan Suomen Taideakatemian koulun toimintaa)
- 2 lasten ja nuorten kuvataiteen perusopetuksen järjestäminen sai muotonsa ja säädöspohjansa
- 3 keskiasteen koulu-uudistuksen myötä kuvataiteen ammatillinen koulutus lisääntyi. Pitkähkön koulutushistorian omaavista opinahjoista, Lahden taideinstituutista, Kankaanpään taidekoulusta, Turun piirustuskoulusta ja Imatran taidekoulusta tehtiin ammatillisia Opetushallituksen alaisia kouluja. Näistä Turun, Lahden ja Imatran koulut olivat taideyhdistysten perustamia. Tampereelle ja Joensuuhun perustettiin uudet taidekoulut 1990-luvun alussa. Torniossa, Länsi-Lapin ammattioppilaitoksessa alkoi syksyllä 1992 opistotasoinen kuvataiteilijakoulutus. Ruotsinkielisestä taidekoulutuksesta on vastannut Nykarlebyssä sijaitseva Svenska Yrkeshögskolan, joka aloitti toimintansa vuonna 1983. Kyseisten taidekoulujen aloituspaikkamäärät olivat erittäin pienet, mutta koulujen sijoittumisella tavoiteltiin alueellista tasavertaisuutta. Ajatuksena oli turvata paitsi alueellinen koulutus myös kuvataidealan ammatillisen työvoiman sijainti valtakunnan kattavana.

Kuvataideakatemia sai korkeakoulustatuksen vuonna 1993; yliopistoksi se muutettiin vuonna 1998. Korkea-asteen koulu-uudistuksessa Suomeen luotiin 1990-luvulla ammattikorkeakoululaitos yliopistojen rinnalle. Ammattikorkeakoululaissa määritellään ammattikorkeakoulut osaksi korkeakoulujärjestelmää, jossa ammattikorkeakoulut ja yliopistot muodostavat yhdessä korkeakoululaitoksen¹⁰. Uusien korkeakoulujen synty tapahtui nopeasti ja niiden pohjana olivat entiset opistotasoiset koulut. Käyttöön otetussa dualimallisissa ammattikorkeakoulujen tehtävät suhteessa yliopistoihin (Kuvataideakatemiaan) määriteltiin alueellisiksi ja työelämälähtöisiksi.

Suomalaisessa korkeakoulutusjärjestelmässä dualimallista ei ole aiottu luopua, toisin kuin esimerkiksi Englannissa, jossa ammattikorkeakoulut (Polytechnic) sulautuivat yliopistoihin. Puhtaan dualimallin oheen on Opetusministeriö asettanut työryhmiä, jotka tutkivat ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyömahdollisuuksia (mm. Oulussa ja Etelä-Karjalassa tutkitaan ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyön mahdollisuuksia; lapissa on kaavailtu kahden AMK:n ja yliopiston koulutuskokonaisuutta). Kaikkien ammattikorkeakoulujen englanninkielinen vastine on yliopisto (University of Applied Sciences).

¹⁰ Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351, § 2

2 Kuvataiteen koulutuksen nykytila

Kuvataide on osa kulttuurin koulutusalaan. Seuraavaan kehityssuunnitelmakauteen (KESU 2008-12) on suunniteltu kulttuurialan koulutuksen vähentämistä, mitä ei kuitenkaan ole kirjattu alakohtaisesti toisin kuin edelliseen KESUun, jossa leikkaukset kohdistettiin musiikkiin ja viestintään. Ikäluokkien pieneneminen on huomioitava koulutuksessa, mutta korkeakoulujen kohdalla tämä tapahtuu vasta tämän suunnittelukauden jälkeen vuonna 2013. Kulttuurin asema on ollut aina uudistuksissa eräs keskustelun aiheista. Cygnaeuksen kehittäessä Suomeen kansakoululaitosta yksi peruskysymyksistä oli kuvaamataidon ja käsityöopetuksen tarve yleiskoulussa; tarvitaanko näitä aineita, kuuluvatko ne sivistykseen ja miten niitä opetetaan. Siitä lähtien näiden aineiden määrästä ja merkityksestä on keskusteltu kaikissa koulu-uudistuksissa ja muutostilanteissa. Näin on nytkin, vaikka Euroopan kilpailukyvyyn ja alueellisten strategioiden sisällöissä kulttuurin osuus nähdään merkittävänä, kasvavana suureena. Puhuttaessa tietoyhteiskunnasta on ymmärrettävä, että kulttuuri on mitä suurimmassa määrin tietoa ihmisyydestä ja sen ulottuvuuksista.

Vuosittain kuvataiteen koulutusalan yliopisto- ja korkeakoulutason (Kuvataideakatemia ja ammattikorkeakoulujen nuorisoste) koulutukseen otetaan vajaat 200 uutta opiskelijaa. Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksessa voi lisäksi suorittaa erikoistumisopintoja, joiden tarkoituksena on täydentää aikaisempia opintoja, mutta jotka eivät ole tutkintoon johtavaa koulutusta. Aikuiskoulutuksessa järjestetään melko paljon tutkintoon johtavaa koulutusta, jossa aiemmin suoritettu kuvataiteen tutkinto korkeakoulutasoiseksi (AMK-tutkinnoksi). Kukin ammattikorkeakoulu tarjoaa näitä opintoja opetussuunnitelmansa mukaisesti.

Taideteollisen alan yliopistoista, Taideteollisesta korkeakoulusta ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnasta valmistetaan pääasiassa soveltavan taiteen ammatteihin, joskin muutamista koulutusohjelmista valmistuneista osa päätyy myös vapaiksi kuvataiteilijoiksi. Soveltavan taiteen osaajia koulutetaan myös muutamissa ammattikorkeakouluissa.

Kuvataiteen koulutusta annetaan lisäksi lukuisissa toisen asteen oppilaitoksissa ja joissakin yksityisissä taidekouluissa. (Ks. Liite 1)

Muiden ammatillista kuvataidealan koulutusta antavien koulujen siirtyminen korkeakouluiksi synnytti toiselle asteelle ”tyhjiön” ja toisen asteen kouluja perustettiin alan veto-voimasta johtuen runsaasti. Taiteen keskustoimikunnan tutkimuksen mukaan toisen asteen koulutus (kuvallisen ilmaisun perustutkinto, ammattinimike kuva-artsaani) on kasvanut prosentuaalisesti voimakkaasti ¹¹.

¹¹ Karhunen – Rensu Jeff 2006, 91

Toisen asteen kuvataidekoulutuksen synnyn taustalla on maan koulutuspolitiikka, jossa lukion rinnalle on rakennettu niin sanottu ammatillinen väylä, jolla on kaksi tavoitetta: valmistaa työelämän ammattiin sekä antaa lukiota vastaavat valmiudet korkea-asteen koulutukseen. Työelämälähtöiseksi määritellyn ammattikorkeakoulun opiskelijavalinnan ohjeistuksena nähtiin hyväksi ottaa 1/3 opiskelijoista ammatillisista kouluista ja 2/3 lukion oppimäärän suorittaneista. Osalla toisen asteen koulutusta antavien oppilaitosten synnyn taustalla oli käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, jossa keskiasteen koulu-uudistuksen myötä ammattinimikkeeksi oli tullut artesaani. Myös kuvallisen ilmaisun perustutkinnon ammattinimikkeeksi muotoutui myöhemmin kuva-artesaani ja koulutus lähenee joissakin kouluissa sovellettua taidetta. Kuvallisen ilmaisun perustutkinnon pohjalla oli myös lyhyen koulutushistorian omaavan viestintäalan perustutkintokoulutuksen loppuminen (tähän koulutukseen otettiin vain muutama ikäluokka). Näistä taustoista johtuen tilastollinen määrittely on vaikeaa. Voidaan kysyä, antaako kolmen vuoden perusopetus yleisesti valmiudet kuvataiteilijana toimimiseen, etenkin kun koulutuksen aloittajien ikä on vielä peruskoulun jälkeen alhainen. Kiistatta koulutus antaa valmiuksia alan jatko-opintoihin korkeakouluissa ja joissakin poikkeustapauksissa myös valmiudet kuvataiteilijan ammatin harjoittamiseen, mutta edes taidekorkeakoulu ei voi taata kaikille valmistuneille toimeentuloa kuvataiteilijana.

Peruskoulun ja lukion kuvaamataidon opetuksen resurssit eivät hyvistä tavoitteista huolimatta näytä olevan määrällisesti eivätkä kaikilta osin laadullisestikaan riittäviä kuvallisen yleissivistyksen saavuttamiseksi. Opetuksen varhaisvaiheessa, ala-asteella kuvaamataidon koulutuksesta vastaavat luokanopettajat, ja näistä hyvin harvoilla on kuvallisen alan riittävää tuntemusta; annetut tehtävät ovat kaavamaisia ja lähinnä motorisia valmiuksia kehittäviä. Kuvaamataidon asemaa kuvaa myös sen valinnaisuus. Varsinaisen koulujärjestelmän ulkopuoliset kansanopistojen vuoden mittaiset kuvataidelinjat, muun muassa Limingan taidekoulu, Oriveden opisto, Kuusamon kansanopisto ja Joutsenon opisto ovat antaneet hyviä valmiuksia ammatilliseen koulutukseen pyrkiville.

3 Kuvataiteen koulutuksen haasteita

Kuvataiteilijoiksi tullaan perinteisen ns. vapaan taiteen koulutuksen (esim. Kuvataideakatemioita tai alan ammattikorkeakoulu) sekä soveltavan taiteen (esim. Taideteollinen korkeakoulu, Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta) koulutusohjelman kautta.

Kuvataiteilijan ammattikuva on viime vuosikymmenten aikana monipuolistunut ja kuvataiteen rajat laajenevat ja määrittyvät uudelleen edelleenkin voimakkaasti. Myös kuvataiteen korkeakoulutuksen koulutusrakenteet mahdollistavat opintokokonaisuuden yksilöllisen koostamisen, sillä perinteiseen välinejakoon perustuvien koulutusohjelmien rajat ovat joustavat ja opintokokonaisuus on mahdollista koota heterogeeniseksi.

Kuvataiteilijaksi valmistuu taidealan yliopistoista ja ammattikorkeakouluista vuosittain n. 250 taiteilijaa. Tämän lisäksi toisen asteen tutkinnon kuvataiteen alalta suorittaa vuosittain noin 200 henkilöä.¹² Toisen asteen oppilaitoksesta valmistunut harvemmin kuitenkaan jää kuvataiteilijaksi vaan tyypillistä on hakeutua jatkamaan alan opintoja, jos tavoitteena on kuvataiteilijan ammatti. Kuvataiteilijaksi voi opiskella myös muutamissa muissa oppilaitoksissa (esim. Vapaa taidekoulu, Taidekoulu Maa, Alfa Art taideoppilaitos). Täsmällisiä kuvataiteen opiskelijalukuja onkin vaikea ilmaista, sillä koulutusväyliä ja koulutettavien laskutapoja on monenlaisia. Vaikka koulutusala on koulutettavien määrän lisääntymisestä huolimatta edelleen pieni, on myös koulutusmäärien vähentämisen suuntaan esitetty mielipiteitä.

Työllistymisen määritelmä kuvataiteessa ei ole yksiselitteinen muiden ammattialueiden tapaan. Kuvataiteilija voi työskennellä täysipäiväisesti taiteellisen tuotantonsa parissa ja esittää työnsä tulokset näyttelyinä tai muuna julkisena tarjontana. Tällöin taiteilija tuottaa yhteiskunnallisen palvelun/sisällön, jota ilman esimerkiksi galleria tai museotoiminta ei olisi mahdollinen. Tämä työ ei välttämättä kuitenkaan tuota hänelle taloudellista korvausta. Taiteilijan toimeentulon muodostuminen vaihtelee suuresti.

Markkinat yhdessä valtion ja erilaisten rahoitustahojen kanssa eivät nykykäytännöissä hyödynnä taiteilijoiden työtä siinä määrin, että se turvaisi toimeentulon. Taiteilijakunnan toimeentulo on epävarmaa, myös vakiintuneen arvostuksen saavuttaneilla taiteilijoilla, työuran alusta loppuun.

Kuvataiteilijoiden työllistymismahdollisuudet ovat paitsi paikallisia ja kansallisia niin nykyisin myös kansainvälisiä. Kuvataiteen muodot ja ilmaisukeinot eivät rajoita tekijöiden

¹² Karhunen – Rensujeff 2006, 138: Vuonna 2004 kuvataidealan AMK-tutkintoja suoritettiin 146 ja yliopistotutkintoja 98. Lisäksi toiselta asteelta valmistui 204 kuvataiteen tutkinnon suorittanutta.

mahdollisuuksia kuvataiteen kansainvälisillä markkinoilla. Kansallisten ja erityisesti kansainvälisten mahdollisuuksien rakentamisessa on erityinen merkitys sellaisen osaamisen kehittymisessä, joka välittäjän roolissa auttaa taiteilijaa löytämään yleisönsä ja asiakkaansa. Vaikka meillä pitäisi kehittää kuraattorien ja galleristien toimintamahdollisuuksia ja osaamista, tulisi myös huolehtia tulevien kuvataiteilijoiden kansainvälisestä verkottumisesta jo opintojen aikana.

2000-luvulla ylempien ammattikorkeakoulututkintojen kehittäminen on ollut Opetusministeriön keskeistä työskä. Bolognan sopimuksen mukaisesti eurooppalaista koulujärjestelmää on pyritty harmonisoimaan siten, että eri maiden tutkinnot olisivat tasavertaisia ja vertailukelpoisia. Duaalimallin kehittämisen kannalta ylemmät AMK-tutkinnot ovat perusteltuja ja mahdollistavat eurooppalaisen vertailtavuuden sekä lisäävät kansainvälisiä yhteistyömahdollisuuksia (esim. kansainväliset vaihtosopimukset). Omalta osaltaan ne myös ovat lisäämässä kansallista kulttuurialan kilpailukykyä. Ammattikorkeakoulututkinnon pääasialliseksi jatkoväyläksi on suunniteltu ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. On myös ehdotettu, että ylemmästä ammattikorkeakoulututkinnosta tulisi olla väylä yliopistojen tohtoritutkintoihin. Kuvataidealalla tämä ei toisi muutosta nykytilanteeseen, sillä Kuvataideakatemiaan tohtoritutkintoon vaadittavissa kriteereissä painopisteenä on kuvataiteellinen lahjakkuus ja valmius uutta tietoa tuottavaan kuvataiteelliseen tutkimukseen. Muodollisesta koulutustaustavaatimuksesta on perustelluista syistä mahdollista poiketa. Tulevaisuudessa yhä useampi kuvataiteilija on korkeasti koulutettu ja siten tohtorikoulukseen halukkaiden määrä kasvaa, samalla koulutuksella asetetut kehittämisvaatimuksetkin kasvavat.

Maan korkeinta kuvataiteen opetusta antava Kuvataideakatemia sai yliopistotatuksen hieman ennen kuin muut verrattain nuoret ammatillista koulutusta antaneet koulut saivat korkeakoulutatuksen. Kuvataideakatemiassa on panostettu mm. maisteritutkinnon ja taiteellisen tutkimustoiminnan kehittämiseen sekä näyttelytoiminnan ja kansainvälisten verkostojen kehittämistyöhön. Rakenteellisen kehittämisen alueella Kuvataideakatemiassa selvitetään mm. yhteistyömahdollisuuksia ammattikorkeakoulujen ja taideyliopistojen kanssa ja toteutetaan kansainvälistä. Ammattikorkeakoulujen kuvataiteen koulutusohjelmien koulutusvastaavat ovat kokoontuneet säännöllisesti Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (ARENE) kuvataidejaoksen puitteissa. Kokoontumisten tärkeitä teemoja ovat olleet muun muassa: 1) kompetenssianalyysin määrittely (ks. liite 3), 2) tutkimuksen- ja kehitystoiminnan rooli koulutuksessa sekä 3) ylempi AMK-tutkinto. Kansainvälistä yhteistyötä on toteutettu ja pohdittu yhteistyömahdollisuuksista Kuvataideakatemiaan kanssa. Yhteisiä julkaisuja ja näyttelyitä on toteutettu yhdessä Kuvataideakatemiaan ja Lapin yliopiston kanssa.

4 Kuvataiteen yliopistollinen koulutus

4.1 Kuvataideakatemia

Kuvataideakatemialla on ainoana yliopistona määritelty Valtioneuvoston asetuksessa kuvataiteen koulutusvastuu. Kuvataideakatemia antaa korkeinta opetusta kuvataiteen käytännöstä ja teoriasta. Kuvataideakatemiasta voi valmistua kuvataiteen kandidaatiksi (KuK), kuvataiteen maisteriksi (KuM) ja kuvataiteen tohtoriksi (KuT). Kandidaatin tutkinnon (210 op) kesto on 3,5 vuotta, maisterin tutkinnon laajuus on 120 op ja kesto 2 vuotta. Vuodesta 1997 alkaen KuvAssa on ollut mahdollisuus suorittaa kuvataiteen tohtorin tutkinto, jonka laajuus on 240 op ja kesto noin 4 vuotta. Kuvataideakatemiasta valmistutaan vapaaksi kuvataiteilijaksi (taidemaalariksi, taidegraafikoksi, kuvanveistäjäksi tai ns. tila-aikataiteisiin erikoistuneeksi taiteilijaksi).

Kuvataideakatemiassa oli syksyllä 2007 kirjoilla yhteensä 272 tutkinto-opiskelijaa. Heistä ulkomaalaisia oli 43 eli noin 17%. Ulkomaalaisista hakijoista paikan (3 kuukaudesta koko lukuvuoteen kestäviin opintoihin) on saanut noin parikymmentä opiskelijaa vuosittain viimeisten neljän vuoden aikana. Hakijamäärät ovat olleet nousussa koko ajan. Yhteistyöakatemiaita on noin viisikymmentä (Pohjoismaainen KUNO, EU-ohjelma ERASMUS, Suomi-Venäjä FIRST sekä muut kahdenväliset).

Viime vuosina Kuvataideakatemian kandidaatin ja maisterin tutkintoon sisään otettavien määräksi on vakiintunut 45 opiskelijaa. Hakijoiden kokonaismäärä on noussut vuoden 1993 vajaasta 530 hakijasta vuoden 2007 lähes 650:een hakijaan. Vuodesta 2002 alkaen Kuvataideakatemia on hyväksynyt vuosittain tapahtuvalla haulla opiskelijoita myös pelkästään kandidaattitason jälkeiseen maisterikoulutukseen. Sitä ennen haku oli mahdollista myös kesken vuotta. Hakijoita oli yleensä vain muutamia.

Taulukko 1. Kuvataideakatemiaan hakeneet ja hyväksytyt sekä opiskelijoiden määrät vuosina 1993–2007. Huom. Kuvataideakatemia muuttui korkeakouluksi vuonna 1993 ja yliopistiksi vuonna 1998.

Vuosi	Hakemuksia yhteensä	Hakemuksia ylempään tutkintoon*)	Hakemuksia alempaan tutkintoon	Hyväksytyt yhteensä	Hyväksytyt ylemp. tutk.**)	Hyväksytyt al. tutk.	Kandi-opiskelijoita	MA-opiskelijoita	tri-opisk.	Tutkinto-opiskelijat YHT
1993	527	0	527	25	0	25				
1994	587	0	587	25	0	25				
1995	567	0	567	28	0	28				
1996	632	18	614	44	17	27				
1997	642	28	614	53	28	25			6	
1998	504	8	496	34	4	30	118	100	6	223
1999	600	0	600	25	0	25	107	106	9	223
2000	638	0	638	26	0	26	104	104	8	216
		Hakem. MA-valinta	Hakem. perusvalinta		Hyväksytyt MA-valinta	Hyväksytyt perusvalinta				
2001	527	15	512	41	13	28	122	102	9	233
2002	580	56	524	37	12	25	132	82	10	224
2003	637	77	563	42	16	26	144	85	11	240
2004	671	107	609	43	15	28	142	71	14	227
2005	629	110	519	42	17	25	144	84	15	243
2006	610	137	473	45	20	25	151	80	21	252
2007	647	165	485	45	28	17	160	89	23	272

*) Aiemmin ennen vuotta 2001 haettiin kandiditutkintoon ensin ja siitä jatkettiin maisteriin. Vuodesta 2001 opiskelijat on valittu suoraan suorittamaan maisteritutkintoa.

**) vuosina 96-98 hyväksyttiin opiskelijoita ylempään Vasari-taidekirjoittamiskoulutukseen.

Lähde: KOTA-tilastot ja Kuvataideakatemia toimintakertomukset.

Kuvataideakatemiaan perusvalinnan hakijamäärät ovat vuosittain vaihdelleet runsaasta kuumastasadasta vajaaseen 500:een. Kaksivuotiseen maisteritutkintoon hakevien määrä taas on noussut vuoden 2001 viidestätoista hakijasta vuoden 2007 165 hakijaan (ks. Taulukko 1). Huomattakoon, että osa hakijoista hakee sekä perusvalinnassa että maisterivalinnassa (nämä hakijat ovat yleensä sellaisia, joilla on jo suoritettu tai valmistumassa oleva taidealan ammattikorkeakoulututkinto ja jotka kokeilevat mahdollisuuksia kummassakin valinnassa).

Kuvataideakatemiaan perusvalinnassa oli vuonna 2007 485 hakijaa, joista hyväksyttiin opiskelijoiksi seitsemäntoista. Yhtä lukuun ottamatta kaikilla oli ennestään taidealan koulutusta. Kuvataideakatemiaan perusopiskelijat voivat jatkaa kandidaattitason jälkeen maisterin tutkintoon ilman erillistä hakua. Kaksivuotiseen maisterin tutkintoon haki vuonna 2007 yhteensä 165 henkilöä, joista 28 hyväksyttiin opiskelijaksi.

Kuvataideakatemia painottaa opiskelijavalinnoissaan kuvataiteellista lahjakkuutta ja soveltuvuutta Kuvataideakatemiaan opintoihin. Ylioppilastutkinto on periaatteessa vaatimuksena perusvalinnassa, mutta tästä voidaan poiketa silloin, kun hakijan kuvataiteellisen lahjakkuuden katsotaan puoltavan valintaa ja hänen katsotaan soveltuvan akatemian opiskelijaksi huolimatta puuttuvasta muodollisesta koulutuksesta.

Erillismaisterivalinnassa koulutusvaatimuksena on koti- tai ulkomailla suoritettu korkeakoulututkinto (BFA). Muun koulutaustan riittävyys arvioidaan tapauskohtaisesti. Keskeistä valinnassa on kaikissa tapauksissa kuvataiteellinen lahjakkuus ja soveltuvuus Kuvataideakatemiaan maisterin tutkintoon johtaviin opintoihin.

Hakijamäärät 2-vuotiseen maisterikoulutukseen ovat vuodesta 2002 alkaen nousseet

jatkuvasti. Perusvalinnan hakijamäärät ovat laskeneet jonkin verran vuoden 2004 jälkeen ja tasaantuneet lähelle viittäsatia. Kaksivuotiseen maisterikoulutukseen hyväksytyjen määrä on vuosittain lisääntynyt ja vuonna 2007 hyväksytyjä oli 28¹³. Vuosittain perusvalinnassa ja erillisvalinnassa hyväksytyjen yhteismäärä on 45 opiskelijaa. (Ks. Taulukko 1)

Kuvataideakatemia koulutusohjelmat

Kuvataideakatemia koulutustarjonta kattaa perinteiset kuvataiteen koulutusohjelmat: maalaustaiteen, kuvanveiston ja taidegraafikan, sekä 1980-luvulta alkaen tila-aikataiteen. Tila-aikataiteissa voi keskittyä valokuvaan, liikkuvaan kuvaan tai paikkasidonnaisiin taiteisiin (esim. ympäristötaide, installaatio, performanssi, yhteisötaide). Paikkasidonnainen taide toteutuu useimmiten muissa kuin perinteisissä taiteelle tarkoitetuissa tiloissa.

Opiskelijamääriltään maalauksen suuntautumisvaihtoehto on suurin, syksyllä 2007 opiskelijoita oli 99. Tila-ajassa opiskelijoita oli 80, kuvanveistossa 34 ja taidegraafikassa 23.

Uutena suuntautumisvaihtoehtona erillismaisterikoulutuksessa on syksyllä 2007 aloitettu *Paikka- ja tilannesidonnaisen taiteen maisterikoulutus (PTS-ohjelma)*, joka vuonna 2007–2009 toteutetaan osin yhteistyönä Teatterikorkeakoulun esitystaiteen ja teorian koulutusohjelman kanssa. Erillismaisterit opiskelevat yhdessä Kuvataideakatemia muiden maisteriopiskelijoiden kanssa samoissa työpajoissa ja kursseilla. Uusi PTS-ohjelma poikkeaa tästä käytännöstä.

Kuvataideakatemia opetustarjonta

Kuvataideakatemia yleisen opetuksen osasto järjestää mm. teoria- ja kirjoittamisen opetusta, piirustuksen ja havainnon opetusta, perusopintoja sekä kielten opetusta kaikille opiskelijoille (kielikoulutuksen toteuttaa Helsingin yliopiston kielikeskus, joka räättelöi kurssit Kuvataideakatemiaalle). Yleisen opetuksen osasto vastaa myös ensimmäisen vuoden opiskelijoiden syyslukukauden ohjelmasta. Lisäksi koko yliopiston maisteriopiskelijat ovat viikoittain mukana yleisen opetuksen järjestämässä maisteriseminaareissa. Teoriaopetuksessa korostetaan erityisesti nykytaiteen teorian ja erilaisten taiteellisten käytäntöjen välistä vuoropuhelua. Opetuksen päämääränä on, että opiskelijat hallitsevat tiedollisesti kansainvälisen taideteorian kentän ja sen erilaiset lähtökohdat.

210 opintopisteen laajuiseen kuvataiteen kandidaatin tutkintoon sisältyvät

- 40 opintopisteen laajuiset perusopinnot, joista runsas puolet koostuu taiteellisen työskentelyn perusteista ja piirustuksen ja havainnon opinnoista, taidehistorian perusteet ovat laajuudeltaan 10 op ja tieto- ja viestintätekniikan opinnot 8 op
- aineopinnot, joiden laajuus on yhteensä 162 op ja ne sisältävät koulutusohjelman pääaineen opintoja, nykytaiteen historiaa ja teoriaa sekä taidefilosofiaa, kirjoittamista ja taiteilijana yhteiskunnassa –opintoja. Aineopintoihin sisältyy myös pakollisena piirustuksen ja havainnon opintoja (10 op) sekä itsenäistä taiteellista työskentelyä vähintään 30 op. Valinnaisiin aineopintoihin (50 op) voi sisällyttää omaa taiteellista kehitystä tukevia opintoja oman suunnitelman mukaan. Kymmenen opintopisteen laajuinen kandidaatin oppinnäyte on pienimuotoinen seminaarityöskentelyn yhteydessä esiteltävä näyttely tai vastaava näyte.
- kieliointoja suoritetaan 8 op ja lisäksi kirjoitetaan äidinkielen kypsyyskoe.

¹³ Lukuun sisältyvät myös ns. Paikka- ja tilannesidonnaisen taiteen maisteriohjelmaan hyväksytyt 6 opiskelijaa. Ohjelma toteutetaan yhteistyössä Teatterikorkeakoulun Esitystaiteen ja -teorian maisteriohjelman kanssa.

120 opintopisteen laajuudessa kuvataiteen maisterin tutkinnossa

- noin puolet on taiteellisia opintoja, mm. itsenäistä taiteellista työskentelyä, työpajoja ja laboratorioita, sekä koulutusohjelmaan sisältyviä seminaareja
- teoriaopintoihin kuuluvat mm. jatkokurssit nykytaiteen historiasta, teoriasta ja filosofiasta. Taiteilijana yhteiskunnassa –opinnot (6 op) käsittelevät taiteilijaa ammatillisena toimijana taidekentällä. Kaikille opinnäytettä tekeville maisteriopiskelijoille tarkoitetuissa viikoittaisissa maisteriseminaareissa keskustellaan kuvataiteen maisterintutkintoon liittyvien töiden taiteellisista ja käytännöllisistä kysymyksistä
- kaksiosaisen opinnäytteen laajuus on 40 op. Opinnäytteeseen liittyen kirjoitetaan maisterin kypsyyskoe.

Kaikkien koulutusohjelmien opetuksessa käytännöllinen, teoreettinen ja tutkimuksellinen lähestymistapa pyritään nivomaan orgaanisesti toisiinsa. Opetuksen perustana on tietoisuus nykytaiteen ja taiteilijuuden muuttuvasta luonteesta. Nykytaiteen kontekstiin sitoutuvassa koulutuksessa ei kuitenkaan unohdeta eri välineiden perinteistä tuntemusta.

Opiskelijoiden näyttelytoiminta sisältyy pedagogisesti osaksi kuvataiteilijan koulutusta. Kuvataideakatemiassa on Helsingin keskustassa kaksi omaa galleriaa, joihin opiskelijat voivat hakea näyttelyaikoja.

Kuvataideakatemian opettajakunta

Kuvataideakatemian kouluttajina toimivat taiteilijat ja teoreetikot, ja virkaopettajien taiteellinen toiminta jatkuu opetustyön ohella aktiivisena, sillä taiteellisen työn osuus kuuluu osaksi kokonaistyöajasta tehtävää työsuunnitelmaa. Myös tuntiopettajat ovat aktiivitaiteilijoita. Virkaopettajien lisäksi akatemiassa toimii runsaasti sekä koti- että ulkomaisia tuntiopettajia ja luennoitsijoita. Syksyllä 2007 akatemian kymmenestä professorista kaksi (molemmat puoliaikaisia, jaettu professuuri) ja tuntiopettajista neljä oli ulkomaalaisia. Vuonna 2006 akatemiassa vieraili 48 ulkomaista opettajaa/asiantuntijaa. Myös moni suomalaisista opettajista toimii kansainvälisissä yhteyksissä joko omien näyttelyiden tai akatemian kansainvälisten projektien parissa. Akatemia pyrkii vahvistamaan kansainvälisiä suhteita myös muilla tavoin; esim. opetusta tukevan residenssitoiminnan kehittämistä on tehty hanke-esitys.

Kuvataideakatemian opetusikäntö ei sitoudu Euroopassa tyypilliseen yhden professorin ja oppilaan väliseen tiiviiseen suhteeseen, vaan opiskelijan on mahdollista saada henkilökohtaista ohjausta ja -opetusta monilta taiteilijoilta. Kullakin opiskelijalla on lisäksi oma vastuuopettajansa. Tämän, yhdessä viikoittaisen osastoseminaarikäytännön ja muun opetusjärjestyksen kanssa, nähdään tuottavan eurooppalaisessa vertailussa kiinnostavaa kuvataiteen koulutusta. Korkeatasoisen ulkomaisen opetushenkilökunnan saatavuuteen on tuottanut ongelmia Kuvataideakatemian palkkataso.

Kuvataideakatemian opiskelijat voivat suorittaa osan opinnoistaan vaihto-opintoina ulkomailla. Eurooppalaisia vaihtokouluja oli syksyllä 2007 yhteensä 35 sekä yhteistyöyliopistot USA:ssa ja Venäjällä.

Kuvataideakatemian jatko-opinnot

Kuvataideakatemiassa aloitettiin kuvataiteen tohtorikoulutus vuonna 1997. Koulutusohjelmassa opiskelee tällä hetkellä 23 taiteilijaa, joista 2 on ulkomaalaista. Kuvataiteen tohtoriksi on toistaiseksi valmistunut viisi taiteilijaa. Koulutukseen hakee vuosittain keskimäärin 30

taiteilijaa, joista opiskelemaan otetaan 2–4. Hakijoista ulkomaalaisia on noin 30 %, joista noin puolet Euroopan ulkopuolisista maista. Ulkomaalaisten hakijoiden kiinnostus on osittain sidoksissa ilmaiseen koulutukseen. Mikäli koulutuksen halutaan ulkomailta entistä korkeampitasoisia opiskelijoita, rahoitusinstrumentteja olisi lisättävä.

Koulutukseen otetaan taiteilijoita, joiden työskentelyä leimaa tutkimuksellinen ote sekä tarve tutkia ja kehittää taiteelliseen työskentelyyn liittyviä toimintatapoja ja strategioita. Jatko-opinnot palvelevat yliopiston muuta opetusta sekä suomalaista kuvataidemaailmaa syventävänä ja kehittäväenä resurssina.

Kuvataideakatemia kehittäväällä taiteellisella tutkimuksella on kansainvälinen asema kuvataiteen tutkimuksen edelläkävijänä ja uudentyyppisen kuvataiteilijan ylimmän tutkinnon muotona, jossa tutkimuksen lähtökohtana on taiteellinen työskentely. Kuvataiteellinen opin- ja taidonnäyte koostuu kuvataiteellisista produktio- ja teoriaosuuksista. Produktioosuudet ovat vaativia kuvataiteellisia teoksia kuten näyttelyitä, tapahtumia ja julkaisuja. Teoriaosuus puolestaan julkaistaan kirjana tai muulla tavoin erillisenä kokonaisuutena, jossa tekijä analysoi kuvataiteellisia työskentelyprosesseja ja/tai tuottaa muulla tavoin uutta tietoa tutkimusalueestaan. Kuvataiteellinen opin- ja taidonnäyte poikkeaa Taideteollisen korkeakoulun ja Lapin yliopiston taiteen tohtorin väitöskirjoista oleellisesti siinä, että siihen sisältyy aina teoksia (produktioita), jotka ovat sekä tutkimusta itsessään että taiteellisten työskentelyprosessien teoreettisen analysoinnin lähtökohta. Kuvataideakatemia taiteellinen tutkimus ei lähtökohtaisesti sitoudu taiteen tutkimuksen perinteisiin akateemisiin metodeihin ja malleihin¹⁴.

Kuvataideakatemia jatkokoulutus institutionalisoi kuvataiteilijan käytännöllisen ja teoreettisen osaamisen. Kuvataiteen tohtoritutkinto koostuu paitsi taidon- ja opinnäytteestä (2/3 tutkinnosta) myös kuvataiteen jatko-opinnoista (1/3 tutkinnosta). Jatko-opinnot rakentuvat neljän vuoden mittaisista kerran kuukaudessa järjestettävistä seminaari”paketeista” (mm. essee-, työskentely- sekä taiteellisen tutkimuksen erityisseminaarit). Seminaarien opetuksesta ja luennoinnista vastaavat jatkotutkinto-osaston opettajat ja opiskelijat yhdessä, sekä suomalaiset ja ulkomaalaiset taiteilijat ja teoretikot. Jatkokoulutuksen päämääränä on nostaa kuvataidealan tutkimuksen ja opetuksen tasoa ja pyrkiä vahvistamaan näin suomalaisen taiteen laatua ja kilpailukykyä. Kokeilevuutensa kautta se avaa uusia näkökulmia tutkimukseen.

JOO-opinnot

Kuvataideakatemia opiskelijat suorittavat JOO-opintoja lähinnä Taideteollisessa korkeakoulussa ja Helsingin yliopistossa (filosofiaa, muita teoria-aineita sekä kieliä). Kuvataideakatemiaan haetaan JOO-opintoihin etenkin Taideteollisesta korkeakoulusta, jonkin verran hakijoita on myös Teknillisen koulun arkkitehtiosastolta, Sibelius Akatemiasta ja Helsingin yliopistolta.

Aikuis- ja täydennyskoulutus Kuvataideakatemiassa

Kuvataideakatemia järjestää resurssiensa rajoissa täydennyskoulutusta lyhytkurssien muodossa. Täydennyskoulutukselle on tarvetta alalla, jonka osaamiskenttä on laaja ja monitai-dollinen ja joka on jatkuvassa muutoksen tilassa.

¹⁴ Asetuksen mukaan Kuvataideakatemiassa voi suorittaa taiteellisen tai tieteellisen tohtorin tutkinnon. (VNA 2004/794, 5. luku). Käytännössä Kuvataideakatemia on keskittynyt taiteellisen tutkinnon kehittämiseen.

Taiteilijoiden mahdollisuuksia osallistua täydennyskoulutukseen rajoittaa talous. Taiteilijoilla ei yleensä ole työnantajia, jotka maksaisivat täydennyskoulutuksen. Taiteilijoiden toimeentulo on yleensä niukkaa ja tämä pitäisi muistaa kehitettäessä heidän täydennyskoulutustaan.

Kuvataideakatemiassa ei koeta tarvetta erilliselle tutkintoon johtavalle aikuiskoulutukselle, koska perusvalinnan kautta hakeminen on mahdollista iästä riippumatta ja myös erillismaisterivalintaan sisältyy mahdollisuus tulla hyväksytyksi ilman vaadittua pohjakoulutusta.

Kaikille avoimia ns. Avoimen akatemian luentosarjoja järjestetään kuitenkin säännöllisesti ja lisäksi taiteilijoiden on mahdollista hakea ns. ylimääräisinä opiskelijoina joillekin taidekursseille, mikäli kursseilla tai työpajoissa on tilaa. Kuvataideakatemian rakenteellisen kehittämisen suunnitelmaan sisältyy yhteistyömahdollisuuksien selvittäminen ammattikorkeakoulukentän kanssa etenkin täydennyskoulutuksen alalla. Myös akatemiassa valmisteilla olevaan Elinikäisen oppimisen suunnitelmaan sisältyy ammatillisen ja muun aikuiskoulutuksen järjestämismahdollisuuksien kartoittaminen yhteistyönä muun kuvataiteen koulutusverkoston kanssa.

Yhden koulutuksellisen väliinpuotoajaryhmän muodostaa Suomen taideakatemian koulusta päästötodistuksen saaneet taiteilijat.¹⁵ Huolimatta koulun aikoinaan tarjoamasta Suomen ylimmästä taidekoulutuksesta, sieltä valmistuneilla ei ole nykykäytännöissä pätevää tutkintoa. Nämä taiteilijat voivat hakea Kuvataideakatemian rehtorilta opinto-oikeuden palauttamista, jos haluavat täydentää aikaisemmat opintonsa kandidaatin ja edelleen maisterin tutkintoon. Järjestely tarjoaa yhden väylän ns. valmiille taiteilijoille muodollisen tutkinnon suorittamiseen. Näitä täydentäjiä opiskelee Kuvataideakatemiassa muutamia.

4.2 Taideteollinen korkeakoulu

Taideteollisen korkeakoulun ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan koulutusvastuuna on taideteollinen ala ja näistä yliopistoista valmistutaan taiteen kandidaatiksi (TaK), maisteriksi (TaM) tai tohtoriksi (TaT). Taideteollisen korkeakoulun kaikkiin koulutusohjelmiin sisältyy jonkin verran kuvataiteen opintoja. Vaikka Taideteollinen korkeakoulu kouluttaa opiskelijoitaan taideteollisuuden ammatteihin, päättyy etenkin visuaalisen kulttuurin osaston sekä taidekasvatuksen osaston koulutusohjelmista valmistuneista osa myös vapaiksi kuvataiteilijoiksi.

Taideteolliseen korkeakouluun hakeneiden kokonaismäärä on noussut vuoden 1990 2070:sta hakijasta vuoden 2006 runsaaseen 2600:een hakijaan ja hyväksytyjen määrä on noussut vuoden 1990:n 162:sta vuoden 2006 268:een opiskelijaan. (Ks. Taulukko 2 liitteenä 2)

¹⁵ Ilman selkeää koulutusväylää ovat myös esimerkiksi Vapaasta taidekoulusta ja Taidekoulu Maasta valmistuneet taiteilijat. Ammattikorkeakouluja edeltävistä oppilaitoksista valmistuneilla on mahdollisuus päivittää tutkinto ns. tasauskoulutuksella.

TaiKin opetus jakautuu kuudelle osastolle: Elokuvataide ja lavastustaide, Medialaboratorio, Muotoilu ¹⁶, Porin taide ja media, Taidekasvatus ja Visuaalinen kulttuuri ¹⁷. Medialaboratoriossa ja Porin taiteen ja median osastossa on vain taiteen maisterin tutkintoon johtavaa koulutusta

Syksyllä 2007 TaiKissa oli kaikkiaan 1900 tutkinto-opiskelijaa. Ulkomaisia näistä oli 165 (8,7 %).¹⁸

Taideteollinen korkeakoulu on kansainvälinen oppilaitos, jossa työskentelee useita kymmeniä ulkomaisia professoreita, opettajia ja tutkijoita. Vierailevia ulkomaisia opettajia, professoreita ja muita alan asiantuntijoita on vuosittain yli 150. Ulkomailta on enemmän tulijoita kuin sinne lähtijöitä. Yhä useampi tutkinto-opiskelija suorittaa osan tutkinnostaan ulkomailla. Vuonna 2006 vaihtoon lähti 102 opiskelijaa, joista 70 oli vaihdossa kolme kuu- kautta tai pitempään.

Visuaalisen kulttuurin osasto

Taideteollisen korkeakoulun taiteen yleisopintojen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaa Visuaalisen kulttuurin osasto, joka järjestää myös Taideteollisen korkeakoulun yleisen, kaikille opiskelijoille tarjottavan taideopetuksen. Osaston tarjoamien taideopintojen tavoitteena on antaa kuvallisen ja plastisen hahmottamisen ja ajattelun perusvalmiudet taiteen kandidaatiksi ja maisteriksi opiskeleville. Taiteen kandidaatin tutkintoon kuuluvien pakollisten taiteen yleisopintojen vähimmäismäärä on kaikissa koulutusohjelmissa yhdeksän opintopistettä ja enimmäismäärä 21 opintopistettä.

Osaston koulutusohjelmat ovat: Graafisen suunnittelun koulutusohjelma (kandidaatin ja maisterin tutkinto), Valokuvataiteen koulutusohjelma (kandidaatin ja maisterin tutkinto), Visuaalisen journalismin maisteriohjelma (viiden yliopiston yhteishanke), Kuvataiteiden maisteriohjelma ja Master's Degree Programme in Environmental Art. Lisäksi osasto järjestää 25 opintopisteen laajuisia sivuaineopintoja. Visuaalisen kulttuurin koulutusohjelmissa opiskelee 349 perustutkinto-opiskelijaa ja 33 jatko-opiskelijaa.

Kuvataiteiden maisteriohjelma

TaiKin kaksivuotinen Kuvataiteiden maisteriohjelma käynnistyi vuonna 1994 nimellä *Pallas - kuvataiteiden maisterikoulutusohjelma*. Ohjelman kantavana ajatuksena on kuvataiteiden, muotoilun ja visuaalisen kulttuurin sekä taiteen ja tieteen välinen vuorovaikutus. Ohjelmaan hakee vuosittain puolisen sataa opiskelijaa, joista yleensä hyväksytään alle 10.

16 sis. Keramiikka- ja lasitaiteen, Taideteollisen muotoilun, Tekstiilitaiteen, vaate- ja tekstiilisuunnittelun ja pukutaiteen, Teollisen muotoilun sekä Tila- ja kalustussuunnittelun koulutusohjelmat.

17 sis. Graafisen suunnittelun ja Valokuvataiteen koulutusohjelmat, Visuaalisen journalismin, Kuvataiteiden ja Ympäristötaiteen (Master's Degree Programme in Environmental Art) maisteriohjelmat sekä lisäksi Visuaalisen journalismin, Aikakauslehtijournalismin, Taideteorian ja Visuaalisten taiteiden sivuainekokonaisuudet.

18 KOTA ja Tilastokeskus.

Taulukko 3. Taideteollisen korkeakoulun Kuvataiteiden maisteriohjelmaan hakeneet, hyväksytyt ja paikan vastaanottaneet vuosina 1998–2007.

vuosi	hakeneet	hyväksytyt	paikan vast.ott.
1998	45	7	6
1999	40	7	7
2000	48	6	6
2001	43	6	6
2002	42	7	6
2003	61	12	10
2004	41	6	5
2005	50	7	6
2006	44	7	6
2007	49	9	8

Lähde: HAREK (ei tietoja vuotta 1998 edeltäviltä vuosilta)

Master's Degree in Environmental Art

Visuaalisen kulttuurin osaston toinen kaksivuotinen maisterin tutkintoon johtava koulutusohjelma on vuodesta 2004 toiminut englanninkielinen Master's Degree in Environmental Art. Ohjelmaan hyväksytään vuosittain muutama opiskelija, hakijoita on vajaat kaksikymmentä. Mm. tästä ja kuvataiteiden maisteriohjelmasta arvioidaan muutaman valmistuneen päätyvän vapaiksi taiteilijoiksi. Lisäksi mm. valokuvan koulutusohjelmasta valmistuneista joitakin toimii vapaina taiteilijoina.

Kaksivuotinen, englanninkielinen ympäristötaiteen koulutusohjelma on suunnattu ulkomaalaisille ja suomalaisille opiskelijoille. Opinto-ohjelmassa tarkastellaan luovan kriittisesti ihmisen kokemusta muokkaavaa ympäristöä. Koulutuksen alueisiin kuuluvat maataide, installaatiotaide, julkinen, paikkasidonnainen ja yhteisöllinen taide, katuperformanssit ja interventiot, yhteiskunnallinen kritiikki ja urbaanit interventiot.

Taulukko 4. Taideteollisen korkeakoulun Master's Degree in Environmental Art –ohjelmaan hakeneet, hyväksytyt ja paikan vastaanottaneet vuosina 2004–2007.

vuosi	hakeneet	hyväksytyt	paikan vast.ott.
2004	16	6	4
2005	12	4	3
2006	6	3	2
2007	14	8	5

Lähde: HAREK

Valokuvataiteen koulutusohjelma

Valokuvataiteen koulutusohjelma sisältää kandidaatin ja maisterin tutkinnot. Maisterin tutkinnon jälkeen on myös mahdollista suorittaa jatkotutkinto. Koulutusohjelmassa opiskelee tällä hetkellä yhteensä 112 opiskelijaa, joista 17 on jatko-opiskelijoita. Opiskelijoista neljä on ulkomaalaista. Koulutusohjelman puitteissa valokuvaa on viety kansainvälisille areenoille, mm. taidemessuille. TaiKin valokuvataiteen koulutusohjelmassa opiskelevia, opiskelleita ja opettavia tai opettaneita taiteilijoita, jotka toimivat kansainvälisellä kuvataiteen kentällä kutsutaan myös yhteisellä nimellä *The Helsinki School*.

TaiKin valokuvataiteen kandidaatin tutkintoon johtava koulutusohjelma ja Muotoiluinstituutti, Lahden Ammattikorkeakoulun valokuvakoulutus ovat jo jonkin aikaa tehneet yhteistyötä. TaiK painottaa valokuvan koulutuksessaan valokuvataiteen ja teorian sekä tutkimuksellisuuden osuutta kun taas Muotoiluinstituutin koulutus on käytännöllisempää sisältäen enemmän työharjoittelua. Vuosittain kyseisiin koulutuksiin on ollut noin 350–400 hakijaa, joista osa hakee molempiin oppilaitoksiin. Keväällä 2008 koulut järjestävät pilot-tikokeiluna yhteiset valintakokeet esikarsintoineen. Vuoden 2007 aikana oppilaitoksilla on ollut myös joitakin yhteisiä opintojaksoja.

Graafisen suunnittelun koulutusohjelmat

Koulutusohjelman opetusalueet kattavat graafisen viestinnän kaikki mediamuodot ja levityskanavat. TaiKin opinto-oppaan 2007–2009 mukaan Graafisen suunnittelun maisteriopinnot *”tarjoavat mahdollisuuden myös toimialaa uudistavaan ei-kaupalliseen, kokeelliseen taiteelliseen toimintaan sekä uuden tiedon tuottamiseen.”*

Medialaboratorio

Uuden median opetukseen ja tutkimukseen erikoistuneen Medialaboratorion opetusaloja ovat uusmedian sisältötuotanto, ’tiedon design’, vuorovaikutteinen kerronta, virtuaaliympäristöt sekä tulevaisuuden mediaratkaisut. Osaston toiminta on alusta alkaen nojautunut aktiiviseen kansainväliseen yhteistyöhön. Opiskelijoina on ollut myös kuvataiteen alalla työskenteleviä mediataiteilijoita.

Porin taiteen ja median osasto

Vuonna 2002 perustettu Porin taiteen ja median osasto sijaitsee Porin yliopistokeskuksessa. Osaston opetus ja tutkimustoiminta on verkottunut Satakunnassa, muualla Suomessa ja ulkomailla toimivien korkeakoulujen ja muiden visuaalisen kulttuurin, taiteen ja median kentällä vaikuttavien organisaatioiden, yhdistysten ja yritysten kanssa. Osaston *Visuaalisen kulttuurin maisteriohjelma* (120 op) on suunniteltu syventämään sekä teoreettisesti että taiteellis-tuotannollisesti suuntautuneiden opiskelijoiden osaamista ja ammattitaitoa. Koulutusohjelmasta valmistuu osaajia visuaalisen kulttuurin ja taiteen koulutus- ja asiantuntijatehtäviin mainosalalle, (uus)mediaan ja tutkimukseen sekä erilaisiin kulttuurielämän ja -hallinnon johtotehtäviin.

Osaston yhteydessä toimii *kansainvälinen taiteilijaresidenssi*, jonka taiteilijavieraat aktiivisesti alueen taide- ja kulttuurielämää sekä opettavat ja ohjaavat opiskelijoiden taiteellisia tuotantoja.

Taidekasvatuksen osasto

Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma on opettajankoulutusohjelma, jonka pääaineena on visuaalinen kulttuurikasvatus. Muuntokoulutuksessa ja visuaalisen alan taideopettajan pedagogisten opintojen ohjelmassa opiskelee myös kuvataiteilijoita.

Kuvataidekasvatuksen muuntokoulutus (TaM, 120 op)

Opiskelija suorittaa kuvataideopetuksen koulutusohjelmassa taiteen maisterin tutkinnon, pääaineena visuaalinen kulttuurikasvatus. Koulutus on tarkoitettu opiskelijoille, joilla on taiteellinen tai pedagoginen pohjakoulutus (vähintään 180 op) ja opetuskokemusta. Opinnot perustuvat opiskelijan aiempaan taiteelliseen tai pedagogiseen koulutukseen ja alan opettajakokemukseen. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opintosuunnitelma (HOPS) ja opintojen laajuus on noin 120–200 opintopistettä riippuen opiskelijan pohjakoulutuksesta, muista opinnoista ja opettajakokemuksesta.

Visuaalisen alan taideopettajan pedagogiset opinnot (60 op)

Syksystä 2005 alkaen Taidekasvatuksen osastolla on ollut mahdollista suorittaa myös visuaalisen alan taideopettajan pedagogiset opinnot. Koulutus on järjestetty yhteistyössä Helsingin yliopiston Soveltavan kasvatustieteen laitoksen kanssa. Laajuudeltaan koulutus on 60 opintopistettä ja se antaa pedagogisen koulutuksen osalta kelpoisuuden toimia opettajana kaikilla eri kouluasteilla. Opetettavan alan aineenhallinnan osalta kelpoisuusvaatimukset vaihtelevat eri koulutusasteilla.

Tällä koulutuksella on ollut merkitystä myös kuvataiteilijoiden työllistymisen kannalta ja samalla se on mahdollistanut osaavien taiteilijoiden toimimisen myös kuvataiteen opettajina laajalti.

Jatkotutkintokoulutus

Taideteollisessa korkeakoulussa väitöskirjan voi laatia periaatteessa kahdella tavalla. Siihen voi sisällyttää taide- tai muotoiluproduktioita, jotka ovat dialogisessa suhteessa tutkielmatekstiin, joten kuvataiteen jatko-opiskelija voi monella tavalla tutkia esimerkiksi omia teoksiaan osana kysymyksenasetteluaan. Useimmiten taiteellinen tuotanto esitetään näyttelyssä, joka siten kuuluu väitöskirjaan ja dokumentoidaan. Visuaalisen kulttuurin osastolla on vuodesta 1997 valmistunut tämäntyyppisiä väitöskirjoja, ja nykyisten jatko-opiskelijoiden (kuvataiteilijat, valokuvataiteilijat, muotoilijat, arkkitehdit) joukossa on useita, joiden suunnitelmissa on tällainen TaiKissa mahdollinen oppinäyte. Myös muunlaisia ratkaisuja on tehty. Osa kirjoittaa monografian yksinomaan teoreettisen kysymyksenasettelun pohjalta. Myös niin sanottu nippuväitöskirja on mahdollinen.

Kaikki jatko-opiskelijat suorittavat 24 opintopisteen verran pakollisia opintojaksoja. Niiden lisäksi kullekin jatko-opiskelijalle räätälöidään opintosuorituksia tutkimusaiheen ja taiteellisen tuotannon mukaisesti. Yhteensä taiteen tohtorin tutkintoon kuuluu väitöskirjan ohella opintosuorituksia vähintään 80 opintopisteen edestä.

Taideteollisen korkeakoulun kuvataiteilijoille suunnatuissa koulutusohjelmissa (varsinaisesti kuvataiteilijoille suunnattuja ovat vain Kuvataiteiden maisteriohjelma sekä Master's degree in Environmental art) pyritään kehittämään *uuden työn* aluetta kuvataiteen puitteissa. Tavoitteena on, että koulutusohjelmista valmistuneet voivat sijoittua työelämässä koti- ja ulkomaisiin tehtäviin kuvataiteiden, taiteellisen suunnittelun ja tutkimuksen kentälle esimerkiksi yksityisinä ammatinharjoittajina, elinkeinonharjoittajina, yrityksissä ja yhteisöissä.

4.3 Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta on Suomen ainoa yliopistollinen taideteollisen alan tiedekunta. Se vastaa taideteollisen alan yliopistokoulutuksesta Suomessa yhdessä Helsingin Taideteollisen korkeakoulun kanssa. Opiskelijoita tiedekunnassa on noin 1100.

Vuonna 1990 perustettu tiedekunta on jaettu viiteen koulutusohjelmaan: Audiovisuaalinen mediakulttuuri, Graafinen suunnittelu, Kuvataidekasvatus, Tekstiili- ja vaateusala sekä Teollinen muotoilu. Tiedekunnassa on lisäksi taide- ja kulttuuriopintojen laitos, jonka tehtävänä on tarjota koulutusohjelmille yhteiset taide- ja kulttuuriopinnot.

Perustamisvuonnaan 1990 Lapin yliopiston taideteollisen alan hakemuskanta oli 333 ja hyväksytyjen määrä 27. Vuonna 2006 hakemuksia oli jo 557 ja hyväksytyjä 140. Luvuissa ovat mukana taiteiden tiedekunnan kaikkien osastojen hakijat. (Taulukko 2 liitteenä 2).

Osana tiedeyliopistoa taiteiden tiedekunta tarjoaa myös muotoilun ja median opiskelijoilleen perusvalmiudet tieteen menetelmien hyödyntämisestä taideteollisen alan yrityskehittämisen suunnittelutehtävissä. Opiskelija saa valmiudet yhdistää luovaan taiteelliseen työhönsä tieteellisten menetelmien ja alan teknologioiden hallinnan. Taiteiden tiedekunnan pisimpään toiminut linja on kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma, jossa taiteellinen toiminta korostuu tieteen ohella opettajuuden yhtenä perustana. Tiedekunnasta valmistuneet taiteen maisterit ovat työllistyneet taiteen, muotoilun ja median luoviin suunnittelu-, tuotanto-, asiantuntija-, opetus-, tutkimus- ja johtotehtäviin.”¹⁹

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta ei tarjoa varsinaista tutkintoon johtavaa kuvataiteilijakoulutusta, mutta kuvataiteen opintoja voi suorittaa taide- ja kulttuuriopintojen laitoksella sivuaineena perusopinnoista syventäviin opintoihin saakka. Arviolta 1–2 tiedekunnasta valmistuvan opiskelijan arvioidaan vuosittain orientoituvan kuvataiteilijaksi lähinnä taidekasvatuksen osastolta valmistuttuaan. Lapin yliopistoon on hakeutunut myös muutamia (tällä hetkellä 2) Suomen taideakatemian koulusta valmistuneita kuvataiteilijoita suorittamaan taiteen tohtorin tutkintoa.

Lapin yliopisto on kiinnostunut kuvataiteen maisteriohjelman perustamisesta. Suunnitelmaa perustellaan tarpeella luoda opiskeluväylä ammattikorkeakoulusta valmistuville.

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan alueellinen merkitys

Kuvataiteen kannalta taiteiden tiedekunta on tuonut lisää toimijoita Lapin lääneihin sekä aktivoivain paikkain jo olleita tahoja. Yhteistyö Lapin läänin taidemuseoiden ja alueen gallerioiden kanssa koetaan tärkeäksi. Erityisesti ympäristö- ja yhteisötaiteen projektit ovat laajentaneet vaikuttavuutta koko Lappiin sekä muun Barentsin alueen maiden alueille. Pohjoisuuden vaikutus on myös keskeinen; osa toiminnasta saa lähtökohtansa pohjoisuudesta ja sen yhteiskunnallisesta ja sosiaalisesta ilmapiiristä.

Residenssi

Jenny ja Antti Wihurin rahasto antaa yhdessä Lapin yliopiston kanssa kuvataiteilijoille stipendin taiteelliseen työskentelyyn residenssissä Rovaniemellä. Lapin yliopisto tarjoaa taiteilijalle tilat asumiseen, työskentelyyn ja näyttelyn pitämiseen. Taiteilija on velvoitettu pitämään luennon yliopistolla. Vuodesta 1995 tiedekunnassa on työskennellyt vuosittain kaksi taiteilijaa. Residenssiaika on kolme kuukautta.

¹⁹ Lapin yliopiston www-sivut 21.9.2007

5 Kuvataiteen ammattikorkeakoulukoulutus

Ammattikorkeakoulutasolta kuvataiteilijaksi on mahdollista valmistua seitsemästä oppilaitoksesta: Lahden, Turun, Tampereen, Satakunnan (Kankaanpää), Etelä-Karjalan (Imatra) ja Kemi-Tornion ammattikorkeakouluista sekä Svenska Yrkeshögskolanista. Näihin on vuosittain yhteensä 600–800 hakijaa, joista koulutukseen hyväksytään 130–150 uutta nuori-soasteen opiskelijaa. Valtakunnallisen koulutuksen rakenteellisen kehittämisen seurauksena Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun kuvataiteen aloituspaikat siirrettiin Etelä-Karjalan ammattikorkeakouluun vuonna 2007.

Kuvataidetta antavat koulutusyksiköt ovat pieniä ja niiden välinen yhteistyö on ollut tiivistä jo ennen ammattikorkeakoulujen perustamista. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE on asettanut koulutusalaakohtaiset jaokset. Kuvataiteen jaos on kokoontunut 2–4 kertaa vuodessa. Koko kulttuurialan työryhmä on kokoontunut säännöllisesti ja eri jaoksissa tehtyä työtä on koordinoitu osallistumalla esimerkiksi eurooppalaiseen korkeakoulualue -hankkeeseen, jonka tavoitteena oli tukea ammattikorkeakoulujen integroitumista osaksi eurooppalaista korkeakoulualuetta Bolognan prosessin mukaisesti (ks. Liite 3, hankkeeseen liittyvä kuvataiteen kompetenssien määrittely). ARENE:n kuvataiteen jaos on ollut yhteydessä muihin kuvataiteen korkeakouluopetusta antaviin kouluihin, Kuvataideakatemiaan ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekuntaan, joiden kanssa on järjestetty näyttelyitä ja tehty julkaisuja.

Ammattikorkeakoulujen profiilit

ARENE:n kuvataidejaoksessa on kehitetty verkkomallia ammattikorkeakoulujen kuvataiteen yksiköiden yhteen nivomiseksi ja ylemmän ammattikorkeakouluopetuksen toteuttamiseksi sen puitteissa. Kehitystyön tavoitteena on ollut löytää profiililtaan ja sisällöiltään **aikaisempia opintoja** täydentävä ylemmän tutkinnon malli, joka nostaa ammattikorkeakoulujen kuvataiteen opetuksen laatua määrää lisäämättä.

Kuvataiteen käsitettä ovat laajentaneet muun muassa valokuvataide, digitaalinen kuvankäsittely, videotaide sekä ympäristö- ja yhteisötaide. Tampereen ja Kemi-Tornion koulut syntyivät mediaopetuksen yhteyteen ja niiden profiilit ovat tässä kuvataiteen uudessa osa-alueessa. Kemi-Tornion kuvataiteen koulutusohjelma palvelee mm. Ruotsista ja Pohjois-Norjasta tulevia paluumuuttajia sekä rajan pinnassa asuvia.

Turku, Lahti, Kankaanpää (Satakunnan AMK) ja Imatra (Etelä-Karjalan AMK) ovat perinteisiä kuvataidekouluja. Turun vahvuus on kaikille opiskelijoille yhteisessä piirtämisessä, jonka lisäksi opiskelijat suuntautuvat grafiikkaan, maalaukseen tai kuvanveistoon. Omana vaihtoehtona on joka toinen vuosi alkava valokuva. erityispiirteinä ovat työelämälähtöiset teemalliset työpajat, joissa usein toteutetaan yhteistyötahojen kanssa tilapäisiä teoksia kaupunkiympäristöön.

Kankaanpään vahvin alue on ollut kuvanveisto. Kuvataiteilijoille tarkoitettuja erikoistumisopintoja on järjestetty runsaasti.

Lahdessa kuvataiteen ilmaisumuodot ja osastot ovat kuvanveisto, maalaus, taidegrafiikka ja muu - taiteen muuttuvat kentät. Lahden painopisteiden valinnat tapahtuvat hankkeiden yhteydessä niin että kukin suuntautumisala saa vuorollaan monivuotisen tutkivan hankekokonaisuuden osakseen.

Imatran koulun traditio liittyy vieraileviin taiteilijoihin painopistealueen ollessa taidegrafiikassa ja sen uusissa sovellutuksissa sekä korutaiteessa. Svenska yrkeshögskolan Nykarlebyssä on ruotsinkielinen ja sen yhteydet Ruotsiin ja Skandinaviaan ovat muita kouluja vahvemmat. Koulun Artist Residence toiminta mahdollistaa vuosittain monien taiteilijoiden menon Eurooppaan ja päinvastoin.

Lahden ammattikorkeakoulun kuvataiteen koulutusohjelmassa (Taideinstituutti)

- aloituspaikkoja on 14,
- suuntautumisalat ovat maalaustaide, kuvanveisto, taidegrafiikka ja muu taide,
- Taideinstituutti on erikoistunut kuvataiteilijoiden aikuiskoulutukseen. Aikaisemman tutkinnon täydentää ammattikorkeakoulututkinnoksi vuosittain 8–10 opiskelijaa ja erikoistumisopinnoissa on keskimäärin 5–7 aloituspaikkaa vuosittain,
- vuonna 2007 tehdyn päätöksen mukaan Lahden AMK:n kuvataiteen koulutusta antava Taideinstituutti ja muotoilun koulutusta antava Muotoiluinstituutti muodostavat hallinnollisesti yhteisen tulosityksikön,
- koulutus on alkanut 1971.
- kansainvälistä yhteistyötä tehdään esim. "Käsikirjoitettu tila" –hankkeessa, jossa yhteistyökumppaneita ovat Kuvataideakatemia, Kungliga Konsthögskolan ja Konstfack Tukholmasta. Taideinstituutissa on myös Artist in Residence toimintaa, jossa kansainvälisesti toimiva taiteilija vierailee kuukauden ajan koulussa.

Turun ammattikorkeakoulun kuvataiteen koulutusohjelmassa (Turun piirustuskoulu)

- suuntautumisalat ovat taidegrafiikka, maalaustaide, kuvanveisto ja valokuvaus,
- kuvataiteen ja valokuvauksen koulutusohjelmat on liitetty yhteiseksi tulosityksiköksi, joka on osa Turun taideakatemiaa,
- koulutus jatkaa Suomen vanhimman taidekoulun, vuonna 1830 perustetun Turun piirustuskoulun perinteitä tämän päivän näkökulmasta,
- päätoimiset opettajat ovat aktiivisesti ammatissa toimivia kuvataiteilijoita ja taiteen tutkijoita, jotka vastaavat opetussuunnitelmien toteutumisesta ja kehittämisestä sekä opiskelijoiden

pitkäaikaisesta tuutoroinnista ja hopsien laatimisesta. Vierailevat opettaja-kuvataiteilijat ja –tutkijat tuovat koulutukseen erityisosaamista, ajankohtaisia ammatillisia näkemyksiä ja taiteen työelämän arviointia opintojen ja koulutuksen tilasta,

- järjestetään nuorten opiskelijoiden yhteydessä täydennyskoulutuksena kuvataiteen erikoistumisopintoja (30–60 op kahdesta eri teemasta, 12–20 aloituspaikkaa) ja aikuisten tutkintoon johtavaa täydennyskoulutusta (60–90 op) joka toinen vuosi 8 aloituspaikkaa,
- kansainvälisyys toteutuu kuvataiteen, Taideakatemian ja ammattikorkeakoulun vaihtoverkoissa opiskelija- ja opettajavaihtoina. Lisäksi opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella ja harjoitella free movereina valitsemissaan opiskelu- tai harjoittelukohteissa. Turun kuvakenttä tuottaa koululle useita kansainvälisiä vierailijoita kuukausittain toteuttamaan työpajoja, luentoja ja studio-ohjausta,
- koulutusohjelmalla on oma galleria, joka toimii pedagogisena foorumina kaupungin kuvataidetarjonnassa ja opiskelijoiden harjoittelukenttänä.

Tampereen ammattikorkeakoulun kuvataiteen koulutusohjelma

- aloituspaikkoja on 20,
- ei ole suuntautumisalaja; jokaiselle laaditaan oma henkilökohtainen opetussuunnitelma,
- erikoisvahvuutena on mediataiteen opetus, jossa on ensiluokkaiset välineet ja tilat,
- opetukseen kuuluvat muun muassa video-, elokuva-, ääni-, yhteisötaiteen, tilataiteen ja vuorovaikutteisen median kurssit.

Satakunnan ammattikorkeakoulun kuvataiteen koulutusohjelma (Kankaanpään taidekoulu)

- aloituspaikkoja on 20,
- suuntautumisalajat ovat taidemaalaus, kuvanveisto ja taidegrafiikka,
- on Suomen taidekouluista ainoa taidekoulukäyttöön suunniteltu koulu, jossa on vahvimpana kuvanveiston perinne ja soveltaminen nykyaikaan,
- kuvanveistosta lähtöisin olevilla ympäristötaiteen projekteilla Kankaanpäästä on muodostunut hyvä esimerkki siitä miten taiteilija voi vaikuttaa ympäristöönsä.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kuvataiteen koulutusohjelma

- aloituspaikkoja on 20,
- suuntautumisalajat ovat kuvankäsittely, jossa syvennyttään digitaalitekologiaan ja visuaalinen viestintä, jossa keskityttään multimediaan sekä verkko- ja mediataiteeseen,
- keskeistä opetuksessa on nykyinen digitaalitekologia kuvanrakentamis- ja käsittelymahdollisuuksineen
- koulutus alkanut 1992.

Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulun kuvataiteen koulutusohjelma (ent. Imatran taideoppilaitos)

- aloituspaikkoja on 35 + 10 (ylempi amk-tutkinto)
- suuntautumisalajat ovat maalaustaide, korutaide, kuvanveisto ja ympäristötaide, taidegrafiikka ja piirrostaidet, valokuvataide sekä media- ja videotaide,
- profiloituminen grafiikkaan ja sen uusiin sovellutuksiin sekä korutaiteeseen,
- koulutus jatkaa vuonna 1952 perustetun Imatran taideyhdistyksen piirustuskoulun traditiota, jossa opetusta antavat pääsääntöisesti vierailevat taiteilijat,
- koulu panostaa kansainvälisyyteen. Yksi päätoimisista opettajista on ulkomaalainen. Kansainvälisen toiminnan vahvana alueena on ollut Venäjä; Pietarin taideakatemia professorit ovat vastanneet kymmenen vuotta anatomisen piirustuksen ja muotokuvamaalauksen opettamisesta. Pietarin taideakatemia ja Lahden AMK:n kanssa on pidetty maalausleirejä. Akateemisen opetuksen lisäksi yhteistyötä on tehty monien venäläisten nykytaiteen toimijoiden kanssa. Eurooppalaisten taideyliopistojen lisäksi yhteistyötahoina on ollut amerikkalaisia ja aasialaisia yliopistojen taideosastoja ja akatemoita.
- korutaiteen suuntautumisella on oma galleria, jossa näyttelyitä voivat pitää myös muiden suuntautumisalajien opiskelijat,
- ylempi AMK-tutkinto alkaa vuonna 2008 aiheena kulttuuriyrittäjyys ja kulttuurivienti.

Svenska yrkeshögskolan, kuvataiteen koulutusohjelma

- aloituspaikkoja on 12–15 (joka toinen vuosi),
- koulu on perustettu vuonna 1983 ja se muuttui ammattikorkeakouluksi 1997,
- suuntautumisalajat ovat maalaustaide, kuvanveisto, taidegrafiikka ja intermedia (mm. valokuva, video, digitaalinen kuva, installaatio ja performance) sekä yhteisötaide,
- vahvuusalueet ovat yhteisötaide ja intermedia, jota tukee tutkimus- ja kehitystoiminta sekä kansainväliset projektit. Yhteistyöprojekteissa on mukana Turun taideakatemia (Grundvig 2 rahoitus),
- kuvataiteen koulutusohjelma toimii kiinteässä yhteydessä muiden kulttuurialan ohjelmien, esimerkiksi median (valokuva, elokuva & TV) ja muotoilun kanssa,
- vastaa maan ruotsinkielisestä kuvataiteen ammattikorkeakouluopetuksesta
- on muuttamassa Nykarlebystä Pietarsaareen; ylläpitävä ammattikorkeakoulu on 1.8.2008 lähtien Yrkeshögskolan Novia,
- Koululla on koulutusta tukeva taiteilijaresidenssi, joka mahdollistaa laajan kansainvälisen toiminnan.

Kuvataiteen koulutettavien määrät

Kuvataiteen korkeakoulutasoiseen koulutukseen (Kuvataideakatemia perus- ja maisterivälintaan sekä alan ammattikorkeakoulujen nuorisostaan valintoihin) hakee vuosittain runsaat 1 000–1 500 henkilöä. Kuvataideakatemian hakee näistä lähes puolet. Hyväksytyksi tulee yhteensä vajaat kaksisataa hakijaa eli keskimäärin runsas 13 % hakijoista. Kuvataideakatemiaan hyväksymisprosentti kaikista hakijoistaan on keskimäärin 6–7 %, ammattikorkeakoulujen hyväksymisprosentit vaihtelevat huomattavasti. Huomattakoon, että oheisen taulukon am-

mattikorkeakouluhakijoiksi on merkitty vain ensisijaiset hakijat (eli ne, jotka ovat asettaneet kyseisen AMK:n ensimmäiselle sijalle kaikista hakukohteistaan), moni hakija hakee useampaan paikkaan. Moni hakee myös sekä Kuvataideakatemiaan että johonkin/joihinkin ammattikorkeakouluista. Näistä päällekkäisistä hakijoista ei kuitenkaan ole luotettavia tilastoja.

Taulukko 5. Kuvataiteen yliopisto- ja AMK-koulutukseen hakeneiden määrät vv. 2003–2006.

2003	1.sijaiset hakijat	% kaikista kuvataiteen hakijoista	Hyväksytyt / aloituspaikat	hyv. % omista hakijoista	Paikan vast. ott. *)
ET-KARJALA	94	6,7	20	21,3	21
KEMI-TORNIO	41	2,9	26	63,4	25
LAHDEN AMK	109	7,7	15	13,8	15
SATAKUNTA AMK	147	10,4	22	15,0	22
Svenska YHS	19	1,3	17	89,5	16
TAMPERE AMK	183	13,0	20	10,9	20
TURKU AMK	176	12,5	14	8,0	14
AMK:t yht.	769	54,6	134		133
	KuvAn hakijat				
KuvA -perusvalinta	563	40,0	26	4,6	24
KuvA-MA-valinta	77	5,5	16	20,8	15
Kuvan hak. Yht.	640	45,4	42	6,6	39
Kaikki yht. -03	1409		176		172
2004	1.sij. hakijat	% kaikista kuvataiteen hakijoista	Hyväksytyt / aloituspaikat	hyv. % omista hakijoista	Paikan vast. ott. *)
ET-KARJALA	77	5,0	20	26,0	21
KEMI-TORNIO	48	3,1	28	58,3	21
LAHDEN AMK	151	9,9	14	9,3	14
SATAKUNTA AMK	116	7,6	22	19,0	22
Svenska YHS	8	0,5	12	150,0	8
TAMPERE AMK	220	14,4	25	11,4	25
TURKU AMK	196	12,8	17	8,7	17
AMK:t yht.	816	53,3	138		128
	KuvAn hakijat				
KuvA -perusvalinta	609	39,8	28	4,6	28
KuvA-MA-valinta	107	7,0	15	14,0	14
Kuvan hak. Yht.	716	46,7	43	6,0	42
Kaikki yht -04	1532		181		170
2005	1.sij. hakijat	% kaikista kuvataiteen hakijoista	Hyväksytyt / aloituspaikat	hyv. % omista hakijoista	Paikan vast. ott. *)
ET-KARJALA	69	5,0	20	29,0	20
KEMI-TORNIO	39	2,8	28	71,8	25
LAHDEN AMK	132	9,6	15	11,4	15
SATAKUNTA AMK	90	12,0	22	24,4	22
Svenska YHS	23	1,7	20	87,0	16
TAMPERE AMK	225	16,3	22	9,8	22
TURKU AMK	174	12,6	15	8,6	15
AMK:t yht.	752	54,5	142		135
	KuvAn hakijat				
KuvA -perusvalinta	519	37,6	25	4,8	25
KuvA-MA-valinta	110	8,0	17	15,5	16
Kuvan hak. Yht.	629	45,5	42	6,7	41
Kaikki yht -05	1381		184		176

2006	1.sij. hakijat	% kaikista kuvataiteen hakijoista	Hyväksytyt / aloituspaikat	hyv. % omista hakijoista	Paikan vast. ott. *)
ET-KARJALA	70	5,7	20	28,6	20
KEMI-TORNIO	35	2,9	28	80,0	25
LAHDEN AMK	101	8,3	16	15,8	16
SATAKUNTA AMK	49	4,0	22	44,9	22
Svenska YHS	16	1,3	18	112,5	14
TAMPERE AMK	175	14,3	21	12,0	21
TURKU AMK **)	338	27,7	26	7,7	26
AMK:t yht.	610	50,0	151		144
	KuvAn hakijat				
KuvA -perusvalinta	473	38,8	25	5,3	24
KuvA-MA-valinta	137	11,2	20	14,6	19
Kuvan hak. Yht.	610	50,0	45	7,4	43
Kaikki yht -06	1220		196		187

Lähde: HAREK ja AMKOREK

*) Vastaanottaneita voi olla ajoittain enemmän kuin aloituspaikkoja, sillä AMK:t hyväksyvät toisinaan muutaman ylimääräisen opiskelijan esim. opintojen aloituksen siirtämisen vuoksi.

***) Vuoden 2006 luvuissa mukana sekä kuvataide että valokuva (14/26)

Satakunnan ja Tampereen kohdalla hyväksytyt/aloituspaiikat ilmaisee paikan vastaanottaneiden määrän, hyväksytyttä voi olla 1–2 enemmän.

Alla olevassa taulukossa on kuvataiteen koulutusta tarjoavien ammattikorkeakoulujen hakijamäärät vuodesta 1997 alkaen. Ensisijaiset hakijat on rekisteröity vuodesta 2000 alkaen.

Taulukko 6. Kuvataiteilija (AMK) -tutkintoon hakeneet (ensisijaiset hakijat ja kaikki hakijat) 1997–2006

Vuosi	1997		1998		1999		2000		2001	
	1.sij.	kaikki	1.sij.	kaikki	1.sij.	kaikki	1.sij.	kaikki	1.sij.	kaikki
AMK										
Etelä-Karjalan amk	150	150	120	120	41	41	74	183	92	192
Kemi-Tornion amk	-	-	71	71	63	63	43	104	36	76
Lahden amk	140	140	241	241	267	267	147	277	132	255
Satakunnan amk	139	139	64	64	74	74	48	106	45	97
Tampereen amk	-	-	278	278	407	407	344	621	311	567
Turun amk	421	421	251	251	173	173	184	326	194	379
Svenska yh	-	-	-	-	21	21	23	42	16	31
Vuosi	2002		2003		2004		2005		2006	
	1.sij.	kaikki	1.sij.	kaikki	1.sij.	kaikki	1.sij.	kaikki	1.sij.	kaikki
AMK										
Etelä-Karjalan amk	44	110	94	221	77	198	69	171	70	158
Kemi-Tornion amk	32	77	41	88	48	105	39	85	35	72
Lahden amk	127	252	128	281	165	311	140	298	105	237
Satakunnan amk	43	109	80	155	55	122	49	92	31	74
Tampereen amk	293	513	188	374	220	426	225	445	175	330
Turun amk	190	342	176	310	196	391	174	335	338	596
Svenska yh	20	34	18	31	8	19	20	45	16	25

Lähde: AMKOTA-online tilasto

Kuvataiteen ammattikorkeakouluista vain Etelä-Karjalan AMK:lla on tarjolla (vuodesta 2008 alkaen) alan ylempi AMK-tutkinto. Ammattikorkeakoulut eivät ole toistaiseksi kovin aktiivisesti hakeneet Opetusministeriöltä oikeutta ylempään AMK-tutkinnon järjestämiseen, vaikka sen toteutumista pidetäänkin tärkeänä. AMK-tutkinnon laajuus on 240 opintopistettä ja ylempään AMK-tutkinnon 60 opintopistettä, mikä vastaa yhteensä viiden vuoden opiskelua kolmen vuoden työkokemuksen lisäksi (ylempään tutkintoon voi hakea

kolmen vuoden työssäolon jälkeen). Ylemmän AMK-tutkinnon taustana on oltava koti- tai ulkomailla suoritettu AMK- tai alempi korkeakoulututkinto.

Opintojen rakenne ammattikorkeakoulujen kuvataiteen ohjelmissa

Opintojen rakenne on kaikissa ammattikorkeakouluissa sama, mutta sisällöt ja niiden määrä vaihtelee. Tutkinnon laajuus on 240 op.

- 1 ammattikorkeakoulun yhteiset opinnot (vaihteleva määrä)
- 2 koulutusohjelman perusopinnot (vaihteleva määrä)
- 3 suuntautumisvaihtoehdon opinnot (vaihteleva määrä)
- 4 vapaasti valittavat opinnot, 15 op
- 5 harjoittelu, 30 op
- 6 opinnäytetyö, 15 op

Ammattikorkeakoulun yhteiset opinnot määritellään ammattikorkeakoulukohtaisesti ja niihin sisältyvät kieliopinnot, orientoivat opinnot, yrittäjäyys, yms.

Koulutusohjelman perusopintojen määrät ja sisällöt vaihtelevat koulutusohjelmakohtaisesti. Yleisesti ne sisältävät perinteisten kuvailmaisutekniikoiden taidemaalauksen, taidegraafikan, kuvanveiston ja piirustuksen sekä niihin liittyvän materiaaliopin perusteet, sommittelu- ja väriopin, digitaalisen kuvankäsittelyn, taidehistorian, nykytaiteen tuntemuksen, filosofian ja estetiikan. Valokuvaus, videokuvaus, elokuva, ympäristötaide, yhteisötaide, käsitetaide, mediataide, tilataide, performance ja korutaide kuuluvat myös koulutusohjelman opintoihin vaihtelevasti eri koulutusohjelmissa. Erilaisista painotuksista muodostuvat koulujen toisistaan poikkeavat ominaispiirteet. Opetusmetodeina ovat kurssit, workshopit, seminaarit, projektit ja harjoittelu. Perusopinnoiksi voidaan katsoa myös viimeisenä opiskeluvuonna pidettävät taiteilijaseminaarit, joissa käsitellään taiteilijan asemaa yhteiskunnassa, taiteilijan verotuksellisia ja tekijänoikeudellisia seikkoja, taiteen tutkimusta, apurahajärjestelmää, taiteilijaliittojen ja muiden taidejärjestöjen toimintaa yms.

Suuntautumisvaihtoehdon opinnoissa opiskelija valitsee taiteen ilmaisumuodon, johon hän keskittyy ja josta hän tekee opinnäytetyönsä. Osa opinnoista voidaan suorittaa ulkomailla. Vapaasti valittavat opinnot voivat olla oman koulutusalan opintoja tai muiden korkeakoulujen opintoja. Harjoittelu on sidoksissa koulun ulkopuoliseen ammatilliseen toimintaan. Kuvataidealalla osa harjoittelusta voidaan liittää opinnäytetyöhön tai syventäviin opintoihin.

Opinnäytetyöllä osoitetaan ammatillinen kypsyys. Opinnäytetyö jaetaan taiteelliseen näyttöön ja teoreettiseen osioon. Yleisimmin kuvataiteen koulutusohjelman opinnäytetyö on näyttelyprosessi. Kuvataidealalla määritelty AMK:n opinnäytetyön laajuus on todettu liian suppeaksi ja siihen käytetäänkin enemmän aikaa kuin siitä saatava opintopistemäärä edellyttäisi.

Kuvataiteen toimintaympäristö ammattikorkeakouluissa

Tilat ja yksikköhinta

Ammattikorkeakoulujen tuloksellisuuden ja kilpailukyvyn kannalta oleellista on ymmärtää, että kuvataiteen koulutusohjelmien keskimääräistä suuremman yksikköhinnan taustalla on koulutusalan suuri tilatarve ja välinesidonnaisuus sekä pienet opiskelijaryhmät. Keskiasteen koulu-uudistuksen yhteydessä kuvataidetta antavien koulujen tilantarpeeksi

määriteltiin 30 m² opiskelijaa kohden. Nykyisin ammattikorkeakouluissa tilojen määrä vaihtelee 20–30 m²/opiskelija. Kuvataiteen koulutus tapahtuu pääsääntöisesti vanhoissa muilta toiminnoilta vapautuneissa tiloissa, joita on saneerattu kuvataiteen käyttöön soveltuviksi. Ainostaan Satakunnan AMK:n kuvataiteen koulutusohjelma Kankaanpäässä toimii kuvataiteen opetukselle suunnitellussa rakennuksessa. Ammattikorkeakoulun rahoituslain uudistuksen yhteydessä kulttuurille tuli yhteinen yksikköhinta, jolloin keskimääräistä kalliimman kuvataiteen koulutuksen toimintaedellytykset heikkenivät. Koulutuksen laadun ja kilpailukyvyn takaaminen on mahdollista vain ammattikorkeakouluissa tehtävillä sisäisillä ratkaisuilla.

Kansainvälisyys

Kaikilla ammattikorkeakoulujen kuvataiteen koulutusohjelmilla on kansainvälisiä vaihtosopimuksia, joita ovat esimerkiksi Erasmus ja First. Yhteistyökoulujen on määrä noin 20–30 / koulu. Koska kuvataiteen koulutusohjelmat ovat pieniä, ei aktiivisen yhteydenpidon hoitaminen ole mahdollista kovin monen koulun kanssa kerrallaan. Yhteistyö katsotaan eduksi, mutta toisaalta kansainväliset yhteydet perustuvat usein henkilökohtaisiin kontakteihin. Opiskelijavaihdossa on vuosittaisia ja koulukohtaisia eroja. Pitkiin yli kolmen kuukauden vaihtoihin lähteviä opiskelijoita on 5–10 vuodessa / koulu ja saapuvia saman verran. Lyhyitä vaihtoja on enemmän. Kansainväliset workshopit tuovat kerralla suuremman määrän opiskelijoita.

Ammattikorkeakoulujen sisällä kuvataiteen koulutusohjelmat ovat kansainvälisiä. Tulevien ja lähtevien ulkomaalaisten opettajien määrät vaihtelevat vuosittain ja kouluittain. Osittain kielestä ja maantieteellisestä sijainnista johtuen Nykarlebyn ja Tornion kouluissa on keskimääräistä suurempi ulkomaalaisten vierailijoiden määrä. Imatran traditio on rakennettu vierailevien taiteilijoiden varaan ja ulkomaalaiset opettajat hoitavat suuren osan opetuksesta.

Ylempi amk-tutkinto

Ammattikorkeakouluissa annettava kuvataiteen koulutus on laaja-alainen opintokokonaisuus, joka antaa hyvät perusvalmiudet kuvataiteilijan ammatissa toimimiseen. Ammatin laaja-alaisuus sekä kuvataiteen kentän jatkuva muutostilanne edellyttävät kuitenkin nykyistä neljää vuotta pidempää koulutusta. Tätä näyttäisi puoltavan myös Taiteen keskustoimikunnan tutkimus, jonka mukaan 30 % ammattikorkeakoulujen kuvataiteen ohjelmista valmistuneista jatkoi opintojaan²⁰. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto mahdollistaa ammatillisen osaamisen syventämisen koulutettujen määrää lisäämättä ja on tärkeää ammatin kansainvälisen toiminnan kannalta. Koulutuksessa voidaan tämän lisäksi kasvattaa ammatissa tarvittavaa markkinointiosaamista ja ihmissuhdetaitoja. Ylempi korkeakoulututkinto on nähty ammattikorkeakouluissa Bolognan prosessin mukaiseksi ja välttämättömäksi alan kehityksen kannalta.

20 Karhunen – Rensujeff 2006, 64

6 Kuvataiteilija ja työllisyys

Kuvataideakatemia samoin kuin ammattikorkeakoulujen kuvataiteen opetus nojaa opetuksessaan vapaan taiteen perinteeseen. Koulutus antaa opiskelijalle valmiudet tehdä taide-teoksia. Vapaa taiteilijuus – jo määritelmällisesti – viittaa taiteilijan yhteiskunnalliseen “työpaikattomuuteen” ja samalla valitettavan usein palkattomuuteen. Vapaan taiteen tarvetta ja yhteiskunnallista merkitystä on mahdotonta mitata työllistymisen käsitteellä. Kuvataidealan korkeimmankaan yliopistollisen tutkinnon kiitettävä suorittaminen ei siis takaa *työllistymistä* sanan varsinaisessa merkityksessä. Erilaiset selvitykset viittaisivat kuitenkin siihen suuntaan, että yliopistotasaisen kuvataiteen koulutuksen saaneet selviävät paremmin kuin alemmpitasaisen koulutuksen saaneet.

Tutkimuksen²¹ mukaan taidealan AMK-tutkinnon suorittaneiden päätoimeentulolähteet olivat kuvataidealalla kaikkein pienimmät, tutkimukseen vastanneista vain 20 % oli koulutustaan vastaavassa työssä, lähialan työssä oli 37 %, muussa työssä 13 %, ja muilla tulonlähteillä elätti itsensä 46 % tutkimukseen vastanneista. (Opiskelijoina ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista oli 30 %)²².

Kuvataideakatemiasta valmistuneet päätyvät yleensä ammattitaiteilijoiksi ja ammatissa toimimattomien määrä jää pieneksi. 76 % Kuvataideakatemiasta valmistuneista toimi 1990-luvun puolivälissä vapaina taiteilijoina joskin yleensä muun työn ohessa, työttömänä ilmoitti olevansa 13 %.²³

21 Karhunen – Rensujeff 2006, 67

22 Karhunen – Rensujeff 2006, 66

23 Karhunen – Rensujeff 2006, 72

Taulukko 7. Kuvataideakatemiassa tutkintonsa vuosina 1994–2004 suorittaneet ovat KOTA-tilastojen mukaan sijoittuneet työelämään seuraavasti:

Vuosi	Tutkintoja yhteensä	Kaikista palkansaaajia	Kaikista yrittäjiä	Kaikista opiskelijoita	Kaikista sij. muuhun	Kaikista työttömänä 1 v.	Kaikista työttömänä 2 v.
1995	32	5	0	12	10	5	5
1996	34	7	0	19	2	6	9
1997	31	8	2	10	3	8	6
1998	56	17	0	18	8	9	9
1999	48	30	3	7	3	2	3
2000	51	16	0	8	6	7	4
2001	62	20	0	9	10	14	9
2002	27	9	0	5	2	3	4
2003	38	15	2	3	9	6	2
2004	19	5	1	1	4	4	0

Lähde: KOTA

1996 tehty kysely Suomen taideakatemiaan koulusta tai Kuvataideakatemiasta 1980-1994 valmistuneille kertoo, ettei taiteilijaura lähtenyt helposti käyntiin, sillä kontaktit taidemaailmaan olivat vähäiset. Tuolloin myös miesten taiteilijanura näytti käynnistyvän nopeammin kuin naisten²⁴. Kysely on varsin vanha ja tiedot kaipaivat päivittämistä.

Kuvataideakatemia tavoitteena ei ole opiskelijoiden valmistumisen jälkeinen ”työllistyminen” sanan perinteisessä merkityksessä vaan valmistuvien sijoittuminen taiteen kentälle omalla taiteellaan itsensä elättävinä taiteilijoina. Tätä tavoitetta varten Kuvataideakatemia opintoissa luodaan eri tavoin kontakteja sekä koti- että ulkomaiden taidemaailmaan opintojen alusta lähtien, opiskelijoita harjoitetaan näyttelytoimintaan ja heille tarjotaan taiteilija-yhteiskuntasuhteeseen liittyvää koulutusta. Eräät suuntautumisvaihtoehdoista keskittyvät avaamaan uusia kanavia taiteen ja yleisön kohtaamiseksi ja uudenlaisen taiteilijuuden synnyttämiseksi.

Taideteollisessa korkeakoulussa painotetaan opiskelijoiden valmistumisen jälkeistä työllistymistä; päätavoitteena on, että valmistuneet löytävät paikkansa instituutioista ja mahdollisuutensa sijoittua ammattiin. Opiskelijat koulutetaan ajattelemaan asiakasta, kuluttajaa, tai muuta tahoa, jonka kanssa he ovat tekemisissä. Myös kuvataiteiden koulutusohjelmassa opiskelevat valmistuvat soveltavan taiteen alalle. Opintoihin liittyy kandidaattivaiheessa kaikille osaston opiskelijoille suunnattuja ammatillisia perusvalmiuksia sekä ammatti- ja oikeuskäytäntöihin liittyviä valmiuksia tarjoavia opintoja. Kaikkiin tutkintoihin sisällytetään myös vähintään 15 opintopisteen laajuinen kansainvälinen osio, joka voi olla esim. ulkomailla tapahtuvaa harjoittelua, kansainvälisiin projekteihin osallistumista tai esim. korkeakouluun tulevien kansainvälisten opiskelijoiden tuutorointia. Myös työharjoittelua ja yrittäjyysopintoja voi sisällyttää valinnaisiin opintoihin.

Taideteollisen korkeakoulun Kuvataiteiden koulutusohjelman vuosina 1996–2006 TaM –tutkinnon suorittaneiden sijoittumisesta työelämään tehtiin selvitys helmikuussa 2007. Selvityksen kohteena oli yhteensä 49 taiteen maisterin tutkinnon suorittajaa²⁵. Tämän selvityksen mukaan joka neljäs valmistunut työskenteli ainoastaan kuvataiteilijana. Yli puolet valmistuneista toimi kuvataiteen opettajina, näiden joukossa professoreita ja ammattikorkeakoulun yliopettajia. Huomattavalla osalla oli vakituinen opettajavakanssi mm. eriasteisissa taidekouluissa. Taiteilija–opettaja ryhmässä oli paljon myös korkeakouluissa opettavia tuntiopettajia. Ryhmässä visuaalisen alan suunnittelijat on mm. graafisia suunnittelijoita,

²⁴ Karhunen 1996

²⁵ Selvityksen teki amanuenssi Börje Helenius Visuaalisen kulttuurin osastolta 2007

kuvan-/taiteokäsittelyssä toimivia, kuraattoreita sekä taideinstituutioiden hallinnossa toimivia henkilöitä. Neljä valmistuneista oli jatko-opiskelijana TaiK:issa, näistä yksi väitellyt.

Tilaston mukaan Taideteollista korkeakoulua on käynyt 25 % taiteilijajärjestöihin kuuluvista taiteilijoista; Kuvataideakatemiassa heistä on opiskellut 31 %.²⁶ TaiKissa opiskelleiden kuvataiteilijoiden määrä selittyy osittain valokuvataiteilijoiden mukaan laskemisella sekä ristiin opiskelulla; monet Kuvataideakatemiasta valmistuneet ovat aloittaneet opintonsa TaiKissa. Valokuvataiteilijoiden liiton jäsenistä 4 % on opiskellut Kuvataideakatemiassa, Taideteollisessa korkeakoulussa heistä on opiskellut 55 %. TaiKin lukua nostavat myös *taidekasvatuksen osastolla* opiskelleet/opiskelevat. Useat kuvataiteilijat ovat opiskelleet taidekasvatusta opintojensa jossain vaiheessa. Yksittäisiä, myöhemmin kuvataiteilijoiksi identifioituvia henkilöitä valmistuu myös TaiKin muilta osastoilta. Lisäksi kuvataiteilijoita on opiskellut varsinaisesti kuvataiteilijoille suunnatussa *Kuvataiteiden maisteriohjelmassa*, sekä englanninkielisessä *Master's Degree in Environmental Art* -ohjelmassa. Visuaalisen kulttuurin laajalla kentällä myös *Porin taiteen ja median osasto* sekä *Medialab* kouluttavat muutamia potentiaalisia kuvataiteilijoita.

Ammattikorkeakoulujen perustamiseen liittyi paitsi ajatus alueellisen koulutuksen turvaamisesta myös ammatillisen työvoiman säilymisestä alueella. Kun tarkastellaan näistä eri puolilla Suomea sijaitsevista ammattikorkeakouluista valmistuneiden sijoittumista, näyttäisi siltä, että taidealalla opiskelupaikan ja myöhemmän asuinpaikan/työskentelypaikan välillä ei ole selvää yhteyttä. Pienten paikkakuntien ongelmana on laajempien taidealan kontaktien puute. Helsinki on luonnollisesti suurimpana keskuksena vetovoimaisin, mutta myös Tampere ja Turku keräävät pysyvempää taiteilijakuntaa. Taidekoulun on liityttävä alueen struktuuriin, jotta se saa tarvitsemansa tuen ja voi rikastuttaa ympäröivää yhteisöä. Kokonaisuutena on hyvä huomioda, että kulttuurilla on oma merkityksensä myös suurten keskusten ulkopuolella. Summittaisella arvauksella voi todeta, että metropolien ulkopuolella koulutetuilla on todennäköisempi mahdollisuus jäädä alueelle kuin toisin päin. Aiheesta kaivattaisiin ajantasaista tutkimustietoa.

Ammattikorkeakoulujen työelämälähtöisyyden kehittämiseksi koulutuksen rakentamiseen sisällytettiin 30 opintopisteen työelämäjakso, jollainen ei kuulu yliopistojen opetussuunnitelmiin. Tosin myös yliopisto-opiskelijoilla on mahdollisuus hakeutua harjoitteluun, mutta se edellyttää opiskelijan omaa aktiivisuutta. Myös asiantuntijuuden katsottiin olevan ammattikorkeakoulutuksen keskeisiä tavoitteita. Tutkimuksesta vastaaminen oli pääosin rajattu yliopistojen tehtäväksi. Korkeakoulu-uudistuksen alkuvaiheessa määritellyt tehtäväjaot ovat osoittautuneet kapeiksi ja ammattikorkeakoulujen määrä suureksi. Ammattikorkeakouluissa tutkimus ja kehitystoimintaa (t&k) ja sen ominaisuutta on pohdittu taiteen näkökulmasta. Taiteen ja tutkimuksen suhde on herättänyt keskustelua ammattikorkeakoulujen kulttuurin koulutusohjelmissa. On nähty, että taideprojektit voivat toteuttaa ammattikorkeakoulujen t&k toiminnalle asetettuja tavoitteita. Olisi hyödyllistä, jos taiteesta voitaisiin puhua taiteena. Taiteen projektit ovat yksi aspekti ammattikorkeakoulujen t&k toiminnan kokonaisuudessa. Ammattikorkeakoululaissa ammattikorkeakoulun tehtäväksi määritellään:

"Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen ja taiteellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta

26 Karttunen 2006, s. 40, taulukko "Keskeisiä kotimaisia taidekouluja käyneiden osuudet taiteilijajärjestöittäin"

palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä

Ammattikorkeakoulut antavat ja kehittävät aikuiskoulutusta työelämäosaamisen ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi.”²⁷

Kuvataiteen koulutusohjelmissa ollaan yhtä mieltä muiden kulttuurin koulutusalojen kanssa siitä, että lain pykälään olisi lisättävä soveltavan tutkimuksen ja kehitystyön lisäksi taiteellinen toiminta.

Kaiken kaikkiaan kuvataiteen alalla ei voi suurella todennäköisyydellä sanoa, mikä tulee olemaan valmistuneen työllistymismuoto. Ammattikorkeakouluista on olemassa vasta niin lyhytaikainen tieto, ettei vielä voi varmuudella ennustaa, miltä työllistyminen näyttää pitkällä tähtäimellä.

Yrittäjyys -käsitteen soveltaminen kuvataidekenttään ei ole suoraviivaisen selkeää, mutta se on huomioitu koulutuksen tärkeänä osa-alueena. Yrittäjyyttä on pohdittu kuvataiteen koulutusohjelmissa ja käsitelty taiteilijaseminaareista, joissa luennoitsijoina on ollut veroasiatuntijoita, taiteilijaliittojen ja muiden taidealan järjestöjen edustajia sekä taiteilijoita, jotka ovat menestyneet taidekentässä myös taloudellisesti. Myös kuvataiteen ammattijärjestöt ovat pohtineet näitä kysymyksiä. Kuvataideakatemiassa taiteilijana toimimiseen liittyvät kysymykset ja opetus ovat tulleet osaksi opetussuunnitelmia jo useita vuosia sitten ja näihin kysymyksiin liittyviä valmiuksia kehitetään monella tasolla.

Koulutustarve-ennuste vuonna 2005–2012

Kun vuonna 2004 työllisiä oli Suomessa kaiken kaikkiaan 2 262 000 ennakoidaan vuoteen 2020 mennessä lisäystä työllisten määrään olevan 63 000 (peruskehitys) ja 189 000 (tavoitekehitys). Työllisyyden kehitystä ammattiryhmittäin 2005–2020 tarkasteltaessa arvioidaan *kulttuuri- ja tiedotustyön* kuuluvan kasvavan työllisyyden ammattiryhmiin (n. 10 %:n lisäksi peruskehityksessä ja tavoitekehityksessä jopa 30 %:n lisäys). Tähän kategoriaan sisältyvät myös taiteilijat ja taidealan asiantuntijat, joiden työllisten määrän arvioidaan kasvavan tavoitekehityksen vaihtoehdossa jonkin verran siitä huolimatta, että tämän ammattiryhmän tehtävät muodostuvat yhä useammin lyhyt-, osa- ja määräaikaisista tai sivutoimisista työsuhteista.²⁸

Vuoteen 2012 mennessä koulutustarpeen ei odoteta vähenevän, mutta sen jälkeen ikäluokkien arvioidaan pienenevän.

Ammattiryhmistä ei suoraan voi vetää johtopäätöksiä kuvataidealaan, joskin kulttuuri- ja tiedotustyön sekä opetus- ja kasvatustyön kategorioihin kuuluu myös kuvataiteilijoita, jotka työskentelevät joko osin tai kokonaan muussa kuin vapaan kuvataiteilijan ammatissa.

Karhusen ja Rensujeffin mukaan kuvataiteilijoiden koulutusta on liikaa, jos kriteerinä käytetään työttömien osuutta alan koulutetuista. Koko ammattikunnasta työttömien osuus on korkein muihin taiteenaloihin verrattuna; se vaihtelee 20–40 prosenttiin. Koulutuksen vähentäminen ei kuitenkaan heidän mukaansa ratkea koulutuksen vähentämisellä, sillä ”*Kuvataidealan taiteellisen työvoiman tarvetta on vaikea arvioida, koska työmarkkinoita ei sanan varsinaisessa merkityksessä ole. Kuvataiteilijan työ on pääasiassa vapaan taiteilijan työtä, joten työpaikkoja, joihin kuvataiteilijoita palkataan, ei ole olemassa.*”²⁹

²⁷ Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351, § 4

²⁸ Koulutus ja tutkimus 2007-2012, 12-17

²⁹ Karhunen – Rensujeff 2006, 93

Kuvataiteilijan, erityisesti nuoren, suhde opintoihin on jossain määrin erityinen. Suoritettava tutkinto on usein vain osa tavoitteesta ja mahdollisuus oppia ja etsiä uusia asioita on ilman tutkintoakin motivoimassa taiteilijaa hakeutumaan seuraaviin opintoihin. Opintojen mahdollistama ohjaus ja toimintaresurssit rohkaisevat ainakin joissakin tapauksissa toiseen tai kolmanteen tutkintoon.

7 Ehdotuksia kuvataidealan edistämiseksi Suomessa

Onko kuvataiteenalan tutkintoon johtava koulutus oikein mitoitettu?

Millaisia alan koulutusmäärien tulisi olla vuonna 2012?

Onko koulutusta syytä kohdentaa alueellisesti uudelleen?

Kuvataiteenalan tutkintoon johtavan koulutuksen määrää ei ole syytä lisätä. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut pystyvät nykyisellään tarjoamaan aloituspaikkamäärältään riittävän koulutuksen. Maltillista aloituspaikkojen supistamista tulisi harkita, jos yksikköjä yhdistetään ammattikorkeakoulutasolla. Riittävä koulutusmäärä on edellytys laadun ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Erityistä huomioita on kuitenkin kiinnitettävä valmistuneiden työllistymiseen ja toimeentuloon alalla, jonka ominaispiirteitä ovat työn epätyypillisuus ja prekaarisuus.

Olemassa olevia resursseja tulisi ohjata uudelleen koulutuksen laadun vahvistamiseksi. Kuvataidealan ylempien ammattikorkeakoulututkintojen sisään otettavien opiskelijoiden määrä on sisällytettävä ammattikorkeakoulujen nykyisiin aloituspaikkoihin.

Koulutuksen tason ylläpito ja vahvistaminen edellyttää riittävän suuria koulutusyksiköitä. Ammattikorkeakoulujen pieniä yksiköitä tulisi ohjata rakenteelliseen yhteistyöhön. Kemi-Tornion, Kankaanpään ja Svenska yrkeshögskolanin kuvataiteen koulutus- ja hakijamäärät ovat varsin pieniä, minkä vuoksi olisi syytä selvittää onko näiden kuvataiteen koulutusyksiköiden perusteltua jatkaa nykyisillä toimintaperiaatteilla. Ruotsinkielisen opetuksen turvaaminen on tärkeää ja onkin mietittävä miten ja missä se olisi järkevintä järjestää; olisiko se mahdollista siirtää esimerkiksi Turun ammattikorkeakoulun yhteyteen, vai löytyisikö ruotsinkieliselle kuvataiteen opetukselle luonteva koti jostakin ruotsinkielisestä yliopistosta. Yliopistotason kuvataiteen koulutusvastuu on asetuksen mukaan Kuvataideakatemiassa.

Ammattikorkeakoulujen perustamisten yhtenä tavoitteena oli ammatillisen työvoiman alueellinen turvaaminen. Kuvataiteen alan alueellisen koulutustarjonnan ja alueellisen sijoittumisen välisiä yhteyksiä olisi syytä selvittää tarkemmin, ainakaan olemassa olevan tiedon valossa suoraa yhteyttä ei tunnu olevan. Samalla olisi hyödyllistä tarkastella myös sitä, mikä merkitys koulutuspaikkakunnan tarjoamilla alan muilla yhteyksillä on taideopetukseen.

Yliopistollisen kuvataiteenalan koulutusvastuun on edelleen perusteltua olla Kuvataideakatemiassa. Taideteollisessa korkeakoulussa ja Lapin Yliopistossa tutkintonsa suorittaneista pieni määrä päätyy kuvataiteen ammatteihin. Erilaiset kuvataiteilijan ammattiin valmiuksia antavat koulutusväylät luovat vaihtoehtoisia opintomalleja ja toimivat koko kuvataiteen aluetta monimuotoistavina ja rikastavina tekijöinä.

Mitä toimia osaamisen kokoamisen näkökulmasta tarvitaan alan kehittämisestä vastuussa olevien yksikköjen aikaansaamiseksi?

Millä tavoin nykyistä yksikkörakennetta kummallakin korkeakoulusektorilla tulee kehittää?

Kuinka koulutusyksikköjen kehittämisessä tulisi ottaa huomioon korkea-asteen ja toisen asteen koulutuksen kytkennät?

Ammattikorkeakoulujen yksikkökokoja tulisi kasvattaa ja määrää vähentää koulutettavien määrää lisäämättä. Alemman ammattikorkeakoulututkinnon määrän vähentymisestä vapautuvia resursseja tulisi käyttää ylempään ammattikorkeakoulu-tutkintoon johtavan koulutuksen kehittämiseen. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon myöntöoikeuden saamisen edellytyksenä tulisi olla varmuus tähän tutkintoon johtavan koulutuksen riittävästä resursoinnista sekä tilojen että ohjauksen osalta.

Arenen (ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto) kuvataidejaoksen ryhmässä on kehitetty yhteinen verkkomalli, jonka puitteissa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon järjestäminen muodostuisi järkeväksi. Osaamista on mahdollista ostaa, mutta tila- ja väli-neressurssien puute voi rajoittaa korkealaatuista koulutusta. Näistä resursseista on kussakin koulussa saatava varmuus, sillä ylemmän tutkinnon rakenteessa merkittävän osan muodostaa opinnäytetyö, mikä edellyttää kuvataiteen alalla tiloja, joissa opinnäytettä valmistelevat opiskelijat voivat työskennellä. Huomattakoon, että kuvataide on vain osa monialaisten ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmista ja resursseista päättävät eivät ole välttämättä asiantuntijoita kuvataiteen koulutuksen erityisvaatimusten, kuten esim. koulutuksen tilaintensiivisyyden ja henkilökohtaisen ohjauksen merkityksen suhteen. Koulutuksen laadun turvaaminen edellyttää näiden erityisvaatimusten huomioon ottamista.

Toisen asteen koulutus toimii useassa tapauksessa yliopisto- ja ammattikorkeakoulutusta edeltävänä/valmistavana koulutuksena. Toisen asteen koulutuksen määrä on alan työllistymismahdollisuuksiin nähden suuri. Toisen asteen koulutus takaa vain harvoissa tapauksissa riittävät valmiudet kuvataiteilijan ammatin päätoimiseen harjoittamiseen. Toisen asteen koulutuksella on merkitystä paitsi kuvataiteen korkeakoulutukseen valmistavana koulutuksena, myös kanavana kuvataiteellisesti lahjakkaille nuorille harrastaa kuvataidetta omalla lähialueellaan. Kuvataiteilijakoulutusta antavien toisen asteen oppilaitosten määrää ja tarvetta tulisi arvioida opetuksen laatu huomioon ottaen. Oppilaitosten määrää mahdollisesti vähennettäessä tulisi ottaa huomioon alueellisen kattavuuden toteutuminen.

Kuvataiteen opetuksesta peruskouluissa tulisi vastata siihen koulutuksensa saanut kuvataiteen opettaja. Kuvataiteen merkitys yhtenä harvoista kokonaisvaltaisen, myös tunne-elämää käsittelevän itseilmaisun muotona, on tiedollisuutta korostavassa, edelleen teknistyvässä koulutusjärjestelmässä tärkeä. Vaikka kuvataiteen opetus peruskoulujärjestelmässä ei kuulu selvityksen piiriin, asenteet kuvataiteeseen luodaan siellä. Mikäli opetus peruskoulussa on asiantuntematonta, on todennäköistä, että kuvataiteen merkitystä ei myöhemminkään ymmärretä. Arvostuksen ja ammatillisuuden puute peruskoulussa heijastuu suoraan kuvataiteen ja kuvataiteilijoiden asemaan yhteiskunnassa.

Onko yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työnjako koulutuksessa selkeä vai esiintyykö toiminnassa päällekkäisyyksiä?

Miten työjakoa tulisi kehittää?

Mitkä ovat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyön tarpeet ja mahdollisuudet alan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisessä?

Kuvataideakatemia ja kuvataiteen ammattikorkeakoulun kouluttaman kuvataiteilijan ammattikuvassa ja koulutuksessa on yhteisiä piirteitä. Molemmista oppilaitoksista myös valmistuu taiteilijoita samalle työllistymiskentälle. Koulutukselliset erot ovat kuitenkin olemassa. Ammattikorkeakoulujen kuvataiteen opetukselle on ominaista perusosaamisen laajuus; koulutus antaa pohjan ja taitoja toimia moninaisissa kuvataideosaamista hyödyntävissä ammateissa, ja tätä osaamista voitaisiin yhteiskunnassa hyödyntää entistä laajemmin. Yliopistokoulutuksessa tutkimuksellisuus on korostuneempaa. Kuvataideakatemia pyrkii koulutuksessaan tarjoamaan valmistuville maistereille laajat valmiudet kuvataiteen innovatiiviseen kehittämiseen kansainvälisellä taidekentällä kouluttamalla monialaisia taiteilijoita, joilla traditiotietoisuuden ohella on syvälinen kuvataiteen käytännöllinen ja teoreettinen asiantuntemus.

Kuvataiteilijan ja yhteiskunnan suhde on otettava huomioon koulutusta kehitettäessä. Kuvataiteilijan ammatti on kommunikointia ympäröivän yhteisön kanssa. Nykyinen kuvataiteen koulutus on ilmaisuteknisesti laajentunut, mutta historiallisesta näkökulmasta katsottuna vallalla oleva taiteilijakuva on joiltakin osin kapeahko verrattuna esim. renessanssiajan taiteilijoihin tai Bauhaus -koulun eri ammattikuntien yhteistyötä korostavaan ajatteluun. Monialaisissa ammattikorkeakouluissa voisi olla hedelmällistä selvittää alojen välisiä yhteistyömahdollisuuksia, joita voisi löytyä esimerkiksi ympäristö- ja yhteisötaiteen suunnalta. Kapean taiteilijakuvan syynä on myös kuvataiteen marginaalinen asema yhteisöissä; kuvataiteilijoiden ammattitaitoa ei hyödynnetä täysimääräisesti. Alueellisissa strategioissa visuaalisen ympäristön ilme nähdään kilpailutekijänä, ja kuvataiteilijalla olisi ammatillisia valmiuksia toimia tämän kehittämisessä. Esimerkiksi työelämälähtöisyyttä ja alueellisuuden ominaispiirteitä korostavan ammattikorkeakoulun kuvataiteen ylempi tutkinto voisi kehittää vuorovaikutusta yhteisönsä kanssa. Esteettisten arvojen näkyminen ympäristössä paitsi vahvistaa yleistä hyvää elämää ja arkipäivän elämisen mielekkyyttä, myös esittää rikastuttavia/vaihtoehtoisia kysymyksiä ja lähestymistapoja maailmassa oloon. Taiteilijoiden ammattitaidon laajempi hyödyntäminen voisi toimia maamme houkuttelevuutta ja kilpailukykyä lisäävänä tekijänä

Kuvataideakatemia on pienenä yliopistona tärkeää verkottua ja hakea yhteistyökumppaneita erityisesti kansainväliseltä kuvataiteen kentältä, koska Suomessa ei ole muita kuvataiteen yliopistoja. Kansainvälisten verkostojen rakentaminen syventää opiskelijoiden kansainvälistä osaamista ja ammattitaitoa ja vahvistaa heidän kansainvälisiä yhteyksiään opintojen alusta lähtien. Taideyliopistojen välistä yhteistyötä Suomessa on syytä kehittää siltä osin kuin se on luontevaa ja tarjoaa molemminpuolisia etuja, mutta kuvataiteen sisällölliset yhteistyökumppanit löytynevät muualta kuin Suomesta. Vastaavasti Taideteollinen korkeakoulu on luonut omat kansainväliset yhteistyöverkostonsa taideteollisella alalla, ja sillä on myös kollegayliopisto Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa.

Jatko-opintojen ja tutkimuksen kehittäminen

Kuvataiteen jatko-opinnoilla, kuten taiteen jatko-opinnoilla Suomessa yleensäkin, ei ole omaa rahoitusmuotoa. Nykyisin opinnot rahoitetaan tutkijoiden henkilökohtaisilla taiteilija-apurahoilla (jotka on pääsääntöisesti myönnetty taiteelliseen työskentelyyn ja perustuvat yleisiin taiteilija-apurahojen myöntämiskriteereihin; taiteelliseen näyttöön), sekä muutamien yksityisten säätiöiden myöntämällä taiteellisen tutkimuksen apurahoilla (Kordelin, Kulttuurirahasto, Wihuri, Kone). Erillinen taiteellisen tutkimuksen rahoitus tulisi järjestää Suomen Akatemian ja/tai Taiteen keskustoimikunnan kautta.

Kuvataideakatemian tutkimusohjelmia tulisi jatkossa edelleen kehittää yhteistyössä paitsi pohjoismaiden myös muiden ulkomaisten taideyliopistojen jatkotutkinto-osastojen kanssa. Nykyisin säännöllistä yhteistyötä on EARNiin (European Artistic Research Network) kuuluvan viiden taideyliopiston sekä Göteborgin ja Leedsin yliopistojen kanssa. Meneillä on myös Kuvataideakatemian ja Taideteollisen korkeakoulun yhteinen Suomen Akatemian ja Taiteen keskustoimikunnan rahoittama valokuvataiteen ja -teorian tutkimushanke. Vireillä on myös yhteistyö Baltian maiden taideakatemioiden tulevien kuvataiteen jatkokoulutusohjelmien ja Kuvataideakatemian välillä.

Myös taiteellisen tutkimuksen post-doc toimintaa tulisi kehittää ja organisoida kansainvälisenä yhteistyönä taidekorkeakoulujen kesken. Jotta Kuvataideakatemiassa olisi riittävät edellytykset em. kehitystoimintaan, opetusministeriön ja Suomen Akatemian olisi tärkeä tukea näitä hankkeita taloudellisesti.

Onko alan koulutusohjelmien rakenne nykyisellään toimiva vai tarvitaanko siihen muutoksia työelämän ja tutkimustoiminnan tarpeiden kannalta?

Mikä on yliopistojen maisteriohjelmien ja mahdollisten ylempien ammattikorkeakoulututkintojen rooli ja tarve?

Mitkä ovat kuvataidealan koulutuksen kytkennät muiden taidealojen opintoihin?

Kuinka muiden alojen osaamista voidaan hyödyntää kuvataidealan kehittämisessä?

Koulutukseen tulisi kaikilla tasoilla räätälöidä myös myöhempää työllistymistä edistäviä muita opintoja varsinaisten taiteelliseen työhön tähtäävien opintojen lisäksi.

Koulutuksen piirissä täytyisi kehittää valmiuksia niin kuvataiteen uusien, vasta kehityksessä olevien, kuin kuvataiteen perinteistenkin muotojen tehokkaampaan integrointiin yhteiskuntaan. Kuvataiteen markkinoiden toimintaan ja mahdollisuuksiin tulisi perehtyä. Soveltuvien osin integroitumista näihin molempiin sekä alan erityisluonteen huomioivaa yrittäjyyskoulutusta tulisi jo koulutusvaiheessa kehittää.

Aikuiskoulutus ja täydennyskoulutus ovat tarpeellisia alalla, jonka ominaispiirre on jatkuva uudistuminen. Koulutuksen mielekkääseen järjestämiseen mahdollisesti yhteistyönä ammattikorkeakoulujen ja Kuvataideakatemian kesken tulisi perehtyä. Muista ammattiryhmistä poiketen kuvataiteilijoiden aikuis- ja täydennyskoulutusta ei kustanna työnantaja. Koulutus tulisi järjestää huomioiden kuvataiteilijoiden toimiminen freelancereina ja ylipäänsä niukan toimeentulon varassa.

Tutkintoon kuuluvassa opetuksessa tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota kuvataiteilijoiden kykyyn ja mahdollisuuksiin toimia itsenäisinä ammatinharjoittajina. Ainakin osassa opintokokonaisuuksissa on mahdollista hyödyntää myös muiden taidealojen oppilaitosten kokemuksia.

Kuvataiteilijoiden työllistymistä edistää pidempi, useammassa oppilaitoksessa hankittu kuvataiteen koulutus. Taideyliopistojen maisteriohjelmat ja ammattikorkeakoulujen ylempät tutkinnot ovat tarpeen täydentämään kuvataiteilijan ammattiin valmentavaa koulutusta ja molemmat koulutusväylät myös lisäävät valmistuvien taiteilijoiden mahdollisuuksia menestyä työmarkkinoilla/taiteilijauralla. Hakijamäärät kuvataiteen korkeakoulutasoiseen koulutukseen ovat suuret suhteessa hyväksyttävien määriin (hyväksytyksi tulee n. 13 % kaikista hakijoista). Duaalimallin mukaisen ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen aloittaminen luo mahdollisuudet jatkaa omassa oppilaitoksessa ylempään tutkintoon ja tarjoaa ylempään koulutuksen mahdollisuudet entistä useammalle opiskelijalle

lisäämättä kuitenkaan ammattikorkeakoulutettavien kokonaismäärää. Ylempään tutkintoon on paineita mm. niillä, jotka tarvitsevat ylempään tutkinnon pätevytykseen esim. opetus- tai muihin julkisiin tehtäviin.

Kuvataiteilijoiden työllistyminen kuvataiteen opetustehtäviin edellyttää yleensä lisäksi pedagogista pätevyyttä. Kuvataiteilijoilla on ollut mahdollisuus hakea Taideteollisen korkeakoulun Taidekasvatuksen osaston järjestämiin *Kuvataidekasvatuksen muuntokoulutukseen* ja *Visuaalisen alan taideopettajan pedagogisiin opintoihin*. Mahdollisuudet pedagogisen pätevyyden hankkimiseen kuvataiteilijoille tulisi säilyttää jatkossakin.

Valmistuvien kuvataiteilijoiden työllistymistä on tärkeä seurata ja tilastoida.

Taideyliopistojen yhteistyömahdollisuudet on syytä kartoittaa nykyistä paremmin. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyön mahdollisuuksia ei ole paljon kokeiltu, mutta joitakin toimia yhteistyön suuntaan on jo käynnissä. Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja tulee rohkaista aikaisempaa laajempaan yhteistyöhön, esimerkiksi kansainvälisessä verkottumisessa on saavutettavissa etuja suomalaisten oppilaitosten yhteistyöllä. Kuvataideakatemiassa on valmisteilla oma AMK-selvitys liittyen rakenteellisen kehittämisen toimenpideohjelmaan ja yhteistyömahdollisuuksiin. Selvityksen on tarkoitus valmistua alkuvuonna 2008.

Kuvataiteen tuottaja- / kuraattorikoulutusta tulisi kehittää asiantuntevan välittäjäportaan luomiseksi kuvataiteen kentälle. Koulutuksen kehittämismvastuu voisi olla Kuvataideakatemiassa.

Kansainvälistymisestä. Kuvataiteen markkinat Suomessa ovat pienet. Suomalaisen kuvataiteen viemiseksi ulkomaille olisi kehitettävä lisää instrumentteja. Jo koulutuksen loppuvaiheessa olevat opiskelijat tulisi perehdyttää kansainvälisiin markkinoihin. Tämän toiminnan kehittämiseen tulisi suunnata varoja.

Kansainvälistyminen on erityisen tarpeellista ja luontevaa kuvataiteen alalla. Esim. Kuvataideakatemian opiskelijoina on paljon ulkomaisia opiskelijoita, joten opetus tapahtuu osin myös englannin kielellä. Muulla kuin suomen kielellä tapahtuvaan opetukseen ei ole ollut erillistä resursointia. Koulutusta tulisi kehittää nykyiseltä kansainvälisyyden tasolta ja resursoida se asianmukaisesti. Kuvataideakatemian on mukana opetusministeriön kansainvälistymisstrategiassa, jonka tavoitteena on vahvistaa muun kuin suomenkielisen opetuksen resursseja.

Lähteitä

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351

Arpo Robert (toim.), Taiteilija Suomessa, Taiteellisen työn muuttuvat edellytykset, Taiteen keskustoimikunnan julkaisu n:o 28, Helsinki 2004

Ateneum 100:

Räsänen Liisa, Veistokoulutusta Taideteolliseksi korkeakouluksi, 1987

Malme Heikki, Taideyhdistyksestä taidemuseoksi, 1987

Erävaara Taina ja Velhonoja Matti (toim.), Kuvataiteen valtakunta, Kuvataiteen ammatillinen koulutus Suomessa, toim., ARENE:n kuvataidejaoston julkaisuna nro 1, Eura 2005

Heporauta F. A., Suomen kansakoululaitoksen historia, Otava 1945

Huovio Ilkka, Veistokoulusta korkeakouluksi, Taideteollisen korkeakoulun historia, TaiKin www-sivut, päivitetty 20.9.2002

Kallio Rakel (toim.), Dukaatti, Suomen Taideyhdistys 1846–2006, WSOY 2006

Karhunen Paula, Kuvataiteen korkeakoulutus ja työmarkkinat, Tilastotietoa taiteesta nro 16, Taiteen keskustoimikunta, Helsinki 1996

Karhunen Paula, Kuvataiteen korkeakoulutus ja työmarkkinat, Selvitys Suomen Taideakatemian koulussa ja Kuvataideakatemiassa opiskelleiden työtilanteesta ja tyytyväisyydestä koulutukseen, Tilastotietoa taiteesta nro 16, Taiteen keskustoimikunta, Helsinki 1996

Karhunen Paula – Rensujeff Kaija, Taidealan koulutus ja työmarkkinat, Ammatillisen koulutuksen määrä ja valmistuneiden sijoittuminen, Taiteen keskustoimikunta, Tutkimusyksikön julkaisu n:o 31, Helsinki 2006

Karttunen Sari, 2006, Kuvataiteilijoiden koulutusurat, Taiteen keskustoimikunta, Tilastotietoa taiteesta nro 37

Karttunen Sari, Taide pitkä – leipä kapea, Tutkimus kuvataiteilijoiden asemasta Suomessa 1980-luvulla, Taiteen keskustoimikunnan julkaisu nro 2, Helsinki 1988

Koulutus ja tutkimus 2007–2012, Alustava laskelma koulutustarjonnan tavoitteista vuodelle 2012, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:26

Koulutus ja tutkimus 2007–2012, luonnos 29.6.2007, OPM

Kuvataideakatemia 1848–1999, 150 vuotta kuvataiteen korkeinta opetusta, toimintakertomus 1999

Kuvataideakatemian Opinto-opas 2007–2008

Lagerström Samu - Mitchell Ritva, Klerot I, Taide- ja kulttuurialojen elinkeinorakenteen muutos ja lähitulevaisuuden osaamistarpeet, Cupore julkaisuja 9/2005

Lapin yliopiston www-sivut 21.9.2007

Lempinen Petri, Opiskelen siis elän, Kysely- ja tilastotutkimus taidekorkeakoulujen opiskelijoiden asenteista ja elinolosuhteista syksyllä 1997, Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 12/1998

Rensujeff Kaija, Taiteilijan asema, Raportti työstä ja tulonmuodostuksesta eri taiteenaloilla, Taiteen keskuksien julkaisuja no 27, Helsinki 2003

Salokannel Antti, Taidekoulu Lahdessa, Visu 06 näyttelyn taidekirja, KAUNO ry/Visuaalisten taiteiden keskus, Lahti 2006/2007

Silmän oppivuodet – Ajatuksia taiteesta ja taiteen opettamisesta, Kuvataideakatemia 1848–1998, Gummerus Kirjapaino Oy 1998

Suomen Taideakatemia 50, Suomen Taideakatemia 6.10.1939-6.10.1989 Finlands Konstakademi

Taide on mahdollisuuksia, Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi, 2002

Taideteollisen korkeakoulun Opinto-opas 2007–2009

Willner-Rönholm Margareta, Taidekoulun arkea ja unelmia, Turun Piirustuskoulu 1830–1981, Turun maakuntamuseo – Turun Taidemuseo 1996

Vuuhko Minna, Opiskelijatutkimus 2006, Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja työssäkäynti, Opetusministeriön julkaisuja 2006:51

Yliopistolaki 27.6.1997/645

Muita

AMKOREK (OPH:n ammattikorkeakoulujen hakijarekisteri)

KOTA –tietokanta

HAREK (OPH:n hakijarekisteri)

Ammattikorkeakoulujen edustajien kuulemistilaisuus Ateneumissa 6.6.2007

Kuvataideakatemiassa edustajien tapaaminen Kuvataideakatemiassa 4.6.2007

Lapin yliopiston edustajien tapaamiset 10.9.2007 ja 20.9.2007

Taidealan järjestöjen edustajien kuulemistilaisuus Ateneumissa 5.6.2007

Taideteollisen korkeakoulun edustajien tapaamiset
14.9.2007 Kuvataideakatemiassa ja 26.9.2007 Taideteollisessa korkeakoulussa

Kuvataiteen koulutusta antavat oppilaitokset (v. 2006) ³⁰

Yliopistot

Kuvataideakatemia (kuvataiteen ala)

Koulutusohjelmat: maalaustaide, kuvanveisto ja taidegrafiikka, sekä valokuva, liikkuva kuva ja paikkasidonnaiset taiteet eli tila-aika taiteet.

Tutkinnot: Kuvataiteen kandidaatin, maisterin ja tohtorin tutkinnot.

Taideteollinen korkeakoulu (taideteollinen ala)

Osastot: Elokuvataide ja lavastustaide, Medialaboratorio, Muotoilu, Porin taide ja media, Taidekasvatus ja Visuaalinen kulttuuri.

Koulutusohjelmat:

Tutkinnot: Taiteen kandidaatin, maisterin ja tohtorin tutkinnot.

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta (taideteollinen ala)

Koulutusohjelmat: audiovisuaalinen mediakulttuuri, graafinen suunnittelu, kuvataidekasvatus, tekstiili- ja vaatetusala sekä teollinen muotoilu. Lisäksi tiedekunnassa on taide- ja kulttuuriopintojen laitos, jonka tehtävänä on tarjota koulutusohjelmille yhteiset taide- ja kulttuuriopinnot.

Ammattikorkeakoulut ja niiden koulutusalat

Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot

- Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulu, Kuvataiteen yksikkö, IMATRA (syksystä 2008 alkaen)
 - Kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinto – kuvataiteilija (AMK)
Aiheena vuonna 2008:
 - Kulttuuriyrittäjyys ja kulttuurivienti

Ammattikorkeakoulututkinnot

- **Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulu, Kuvataiteen yksikkö, IMATRA**
 - Kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinto – kuvataiteilija (AMK)
Suuntautumisvaihtoehdot:
 - Korutaide
 - Kuvanveisto/ympäristötaide
 - Maalaustaide
 - Taidegrafiikka ja piirustus
 - Valokuvaus
 - Video- ja mediataide

³⁰ Karhunen, Rensujeff, Taidealan koulutus ja työmarkkinat, 130–138

- **Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, TORNIO**
 - Kuvataiteilija (AMK)
 - Suuntaavat ammattiopinnot:
 - painottuvat kuvankäsittelyyn ja visuaaliseen viestintään
- **Lahden ammattikorkeakoulu, Taideinstituutti, LAHTI**
 - Kuvataiteilija (AMK)
 - Kuvataiteen koulutusohjelma
 - Suuntautumisalajat:
 - Maalaus
 - Kuvanveisto
 - Grafiikka
 - Taiteen muuttuva kenttä (muu –taide)
- **Satakunnan ammattikorkeakoulu (Kankaanpää), PORI**
 - Kuvataiteilijan tutkinto (AMK)
 - Suuntautumisvaihtoehdot:
 - Maalaustaide
 - Kuvanveisto
 - Taidegrafiikka
- **Svenska Yrkeshöskolan (Nykarleby), VAASA**
 - Bildkonstnär (YH)
 - Suuntautumisvaihtoehdot:
 - Maalaus
 - Kuvanveisto
 - Grafiikka
 - Intermedia
- **Tampereen ammattikorkeakoulu, Taide ja viestintä, TAMPERE**
 - Kuvataiteilija (AMK)
 - Kuvataiteen koulutusohjelma
 - Viestinnän koulutusohjelma
 - Suuntautumisvaihtoehdot:
 - Media-alan tuottaminen:
 - Mediatuottaminen
 - Vuorovaikutteinen media
 - Visuaalinen suunnittelu
 - Vuorovaikutteisuuden suunnittelu
 - AV-media
 - Kuvaus
 - Leikkaus
 - Ääni
 - Teatteri- ja estradivalaisu
 - Valoilmaisuus
- **Turun ammattikorkeakoulu, TURKU**
 - Suuntautumisvaihtoehdot:
 - Kuvataiteen suuntautumisvaihtoehdot, Kuvataiteilija (AMK)
 - Valokuvauksen suuntautumisvaihtoehdot, Medianomi (AMK)
 - Animaatio

Valmentava kuvataiteen koulutus ja toisen asteen koulutus

Valmentava kuvataiteen koulutus ³¹

Julkista rahoitusta toimintaansa saavat koulut

Hyvinkään taidekoulu

- toisen asteen koulutuksen yhteydessä toimiva iltakoulu
- oppilaita otetaan joka toinen vuosi
- opintojen laajuus 25 ov

Kemin taidekoulu

- vuosittain otetaan 20 opiskelijaa

Pohjoismainen taidekoulu

- opiskeluaika 2 vuotta
- opettajia kaikista pohjoismaista

Porin taidekoulu

- opiskeluaika 4 vuotta
- opiskeluun ei oteta uusia oppilaita (onko loppumassa?)

Taidekoulu maa

- koulun erityisalueena nykytaide
- koulun ammatillinen linja koostuu 4-9 viikon periodeista
- opiskeluaika 3 vuotta, jonka jälkeen mahdollisuus yhden vuoden valvottuun ateljeetyöskentelyyn

Snellman-korkeakoulu

- opiskeluaika 3 vuotta (goetheanistiset kuvataiteiden perusopinnot)
- neljäntenä vuonna mahdollisuus suorittaa taidepedagogisia kuvataideopintoja
- viidentenä vuonna mahdollisuus suorittaa steinerkoulun kuvaamataiteen aineenopettajan opintoja

Vapaa taidekoulu

- keskittynyt maalaustaiteeseen
- opiskeluaika 3-4 vuotta

Toisen asteen oppilaitokset

Borgå hantverks- och konstindustriskola *)

Ammattiopisto Lappia, Tornio *)

Etelä-Karjalan ammattiopisto

Hyvinkään taidekoulu *)

Ikaalisten käsi- ja taideteoll. oppilaitos *)

31 OPH:n koulutusopas 2006

Ingmanin käsi- ja taideteoll. oppilaitos *)
Jyväskylän ammattiopisto, käsi- ja taideteollisuusoppilaitos *)
Koulutuskeskus Sedu, Jurva *)
Kuhankosken erityisammattikoulu, Laukaa (tulossa) *)
Lybeckerin käsi- ja taideteoll. oppilaitos *)
Länsi-Lapin ammatti-instituutti
Pirkanmaan taitokeskus
Keski-Uudenmaan ammattiopisto Keuda, Pekka Halosen akatemia *)
Pohjois-Karjalan ammattiopisto, Joensuu
Pohjois-Karjalan ammattiopisto, Outokumpu *)
Satakunnan käsi- ja taideteollinen oppilaitos *)
Seinäjoen koulutuskeskus TAIKU, Jurva
Svenska yrkesinstitut *)
Vantaan ammattiopisto Varia *)

*) Kuvallisen ilmaisun perustutkintokoulutusta antava oppilaitos. Koulutus on kolmivuotinen kuva-artsaanin tutkintoon johtava koulutus, jonka tavoitteena on antaa jatko-opintokelpoisuus kuvataiteen korkeakouluihin sekä ammatilliset valmiudet.

Kansanopistot, joissa annetaan kuvataiteen koulutusta

Borgå folkakademi
Eurajoen kristillinen opisto
Helsingin kristillinen opisto
Jamilahden kansanopisto
Joutsenon opisto
Jyväskylän kristillinen opisto
Kanneljärven opisto
Kauhajoen evankelinen opisto
Kaustisen evankelinen kansanopisto
Kuusamon kansanopisto
Kymenlaakson opisto
Lahden kansanopisto
Limingan kansanopisto
Oriveden opisto
Paasikivi-Opisto
Pohjois-Savon opisto
Portaanpään kristillinen opisto
Svenska Österbottens folkakademi
Västra Nylands folkhögskola
Ålands folkhögskola

Muita taidekouluja

Vapaa taidekoulu

Kannatusyhdistyksen ylläpitämä, vuonna 1935 perustettu nelivuotinen taidemaalarin ammattiin valmistava koulu.

Alfa Art taideoppilaitos

Yksityinen taidekoulu, joka rinnastetaan keskiasteen oppilaitoksiin. Opiskelu kestää päiväkoulussa kolme lukuvuotta, lisäksi vapaaehtoinen neljäs vuosi.

Kuvataiteen erityistehtävän saaneet lukiot (opintoluotsi)

- Helsingin kuvataidelukio (kuvataide)
- Lapinlahden lukio (kuvataide)
- Savonlinnan taidelukio (kuvataide)
- Tammerkosken lukio, Tampere (kuvataide)
- Tiirismaan lukio, Lahti (kuvataide)
- Tölö gymnasium, Helsingfors (bildkonst)
- Vasa övningsskolas gymnasium (bildkonst)

Taulukko 2. Taideteollisen alan koulutus. Taideteollisen korkeakoulun ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan hakija- ja hyväksymismäärät vuosina 1990–2006

	TAIK	TAIK	LY	LY	Hakemuksia yhteensä	Hyväksytyt yhteensä
Vuosi	Hakemuksia	Hyväksytyt	Hakemuksia	Hyväksytyt		
1990	2070	162	333	27	2403	189
1991	2197	159	194	24	2391	183
1992	2415	147	265	43	2680	190
1993	2819	151	218	58	3037	209
1994	2486	120	328	67	2814	187
1995	2561	182	334	65	2895	247
1996	2454	223	664	241	3118	464
1997	2707	215	411	112	3118	327
1998	2137	123	554	121	2691	244
1999	2599	258	414	130	3013	388
2000	2640	251	483	155	3123	406
2001	2547	309	414	144	2961	453
2002	2557	235	464	138	3021	373
2003	2524	232	437	145	2961	377
2004	3000	330	617	159	3617	489
2005	2842	272	625	145	3467	417
2006	2621	268	557	140	3178	408

Lähde: KOTA tietokanta

Ammattikorkeakoulujen osallistuminen eurooppalaiseen korkeakoulutusalueeseen

Koulutusohjelmakohtainen kompetenssianalyysi

Kuvataiteen koulutusohjelma

Laadintatyön vastuuhenkilö	Anu Tuomi
Organisaatio	Kuvataidejaosto/ Turun AMK, kuvataiteen ko
Osoite	Linnankatu 54
Puhelin	0105535274, 0505985281
Sähköposti	anu.tuomi@turkuamk.fi
Osaamisprofiili kuvataiteen koulutusohjelma	Osaamisalueen kuvaus (tiedollinen ja taidollinen osaaminen)
kuvataiteen tradition osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - tuntee taidemaailman käytäntöjä, nykytaiteen ilmiöitä ja taidehistorian perinteitä - kykenee oman alansa seuraamiseen - hallitsee kuvataiteen tekniikoita, välineitä ja työsuojelua teoriassa ja käytännössä - kykenee esittämään julkisesti työnsä tuloksia
kuvallinen osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - osaa tehdä havaintoja ja muuttaa niitä taideteoiksi - hallitsee värin, muodon, tilan ja ajan kuvallisen ilmaisun keinot - hallitsee kuvataiteen käsitteelliset lähtökohdat - kykenee vapauttamaan ja hyväksymään luovuuden - tunnistaa laajenevan kuvataidekentän haasteet
kuvataiteilijan identiteetin rakentaminen	<ul style="list-style-type: none"> - tunnistaa oman ydiosaamisensa ja kykenee sen kehittämiseen - kykenee arvioimaan ja analysoimaan omaa ja toisten tekemistä - osaa tehdä itsenäisiä taiteellisia valintoja - tuntee ja hallitsee omia taiteellisia prosesseja
kuvataiteilijan yhteiskuntaosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - tunnistaa yhteiskunnallisen näkökulman taiteilijan työssä - toimii kuvataiteilijana eettisesti - hallitsee kyseenalaistamisen taidon - tiedostaa alueellisen, kansallisen ja kansainvälisen taiteen toimintaa - kykenee kantamaan vastuuta elinympäristönsä esteettisyydestä

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN: 978-952-485-491-7 (nid.)

ISBN: 978-952-485-492-4 (PDF)

ISSN: 1458-8102

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet

PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)

00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet

puhelin / telefon (09) 7010 2363

faksi / fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi